

1 Sammanfattning för Hallands län

1.1 Ingress/Inledning Hallands län

Länet delar de utmaningar som finns nationellt där klimat och biologisk mångfald pekats ut som särskilt angelägna områden. Årets uppföljning visar på regionala utmaningar gällande till exempel utsläpp från transporter, skydd av resurserna dricksvatten och åkermark samt hållbart nyttjande på land och i vatten. Övergödning är ett område som behöver fortsatt uppmärksamhet.

Nu har vi nått måläret 2020 och när vi framöver tar sikte på 2030 kan konstateras att många miljöproblem återstår att lösa. Det krävs ett kraftfullt uppväxlat arbete inom alla samhällssektorer om målen ska kunna nås. Inom vissa områden finns positiva inslag och trender men i en sammanvägd bedömning tas de allt som oftast ut av negativa trender.

1.2 Miljötilståndet i Hallands län

De senaste åren är antalet mål där trenden i miljön vänt uppåt tyvärr få. Enbart små förändringar har skett och det finns inget exempel där trenden vänts hela vägen till positiv. Trots den dystra bilden kan konstateras att det på många håll sker ett aktivt miljöarbete och medvetenheten kring miljöfrågor tycks öka. Medvetenheten behöver omsättas i handling och hinder undanröjas för att kunna nå miljömålen, vilka även utgör den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030.

En utmaning i länet är transporter. Körsträckan med personbil per invånare är förhållandevis hög och en mängd tung trafik passerar dagligen genom länet. Totalt står transporter för 46 procent av de klimatpåverkande utsläppen. Transporter har även påverkan på områden såsom luftkvalitet, buller och spridning av mikrokräp. Undersökningar indikerar att de halländska männen kör längre sträckor med bil än vad kvinnor gör. Likaså är andelen kvinnor som använder kollektivtrafik, cykel och gång markant högre än motsvarande andel bland männen.¹

Mycket av de negativa effekter vi ser kopplat till biologisk mångfald hänger ihop med den undanträngning som ett ökat anspråk på resurser för med sig. Det behövs former för att låta naturen ta plats även när samhällen och befolkning växer. Tillgång till grönska och grönområden har också viktiga kopplingar till människors hälsa och välbefinnande som är en del av generationsmålet.

Länet är expansivt och resurserna behöver räcka till fler personer över tid. Frågan om att skydda vårt dricksvatten har fått ökat fokus. Likaså har den pågående pandemin satt ljus på vårt importberoende för livsmedelsförsörjning vilket möjligen kan påverka hur vi kommer att värdera åkermarken framöver.

1.3 Åtgärdsarbetet i Hallands län

- Uppföljningen visar att många aktörer i länet arbetar aktivt med miljöförbättrande åtgärder. Möjligheter att söka olika stöd har hjälpt till att ta arbetet framåt inom vissa områden.
- I länets energi- och klimatstrategi sattes 2019 för första gången konkreta halländska energi- och klimatmål. Tillsammans med olika klimatstöd har de bidragit till en begynnande omställning.

¹ https://www.vinnova.se/contentassets/70704ea8651b4b899c9192eb474fcfd/vr20-05rapport_jamstallidhet_och_transportsystemet1.pdf samt

Trafikanalys. RVU Sverige 2015–2016 – Den nationella resvaneundersökningen

Bilaga 1. Regional årlig uppföljning – Hallands län

- Ett långsiktigt arbete sker med skydd och förvaltning av värdefulla naturområden. Länet har ett aktivt arbete med friluftslivsfrågor och under året har antalet besökare i naturreservat och friluftsområden ökat starkt.

1.4 Tabell över Hallands bedömningar av respektive miljö kvalitetsmål

Miljömål	Målbedömning (ja, nära, nej)	Miljö tillstånd (trendpil)
Begränsad klimatpåverkan	<i>Ingen regional bedömning</i>	<i>Ingen regional bedömning</i>
Frisk luft	Nej	→
Bara naturlig försurning	Nej	→
Giftfri miljö	Nej	→
Skyddande ozonskikt	<i>Ingen regional bedömning</i>	<i>Ingen regional bedömning</i>
Säker strålmiljö	<i>Ingen regional bedömning</i>	<i>Ingen regional bedömning</i>
Ingen övergödning	Nej	↗
Levande sjöar och vattendrag	Nej	→
Grundvatten av god kvalitet	Nej	→
Hav i balans samt levande kust och skärgård	Nej	↘
Myllrande våtmarker	Nej	↘
Levande skogar	Nej	↘
Ett rikt odlingslandskap	Nej	→
God bebyggd miljö	Nej	→
Ett rikt växt- och djurliv	Nej	↘

2 Generationsmålet i Hallands län

2.1 Sammanfattning för generationsmålet – Hallands län

Inom länet finns många positiva initiativ men fortfarande sker välfärd och tillväxt på bekostnad av miljö eller social rättvisa. Sett ur både ett regionalt och globalt perspektiv har vi mycket arbete som återstår.

För att få medborgare, företag och organisationer att förstå hur de egna valen påverkar planetens resurser och den sociala hållbarheten behövs en ökad kunskap. Det behövs även fler och skarpare styrmedel såsom lagstiftning, regler, skatter och ekonomiska incitament för att få till en omfattande samhällsomställning. Det offentliga behöver gå före och agera föredöme i hållbarhetsarbetet.

2.2 Åtgärdsarbetet för generationsmålet i Hallands län

Under året har det tagits fram ett antal olika styrdokument som syftar till att bidra till en samhällsomställning i en mer hållbar riktning:

- Region Halland har tillsammans med olika aktörer arbetat fram en remissversion av en tillväxtstrategi ”Bästa livsplatsen 2035”. Den skall bidra till att olika aktörer kan samordna och koordinera sig inför en hållbar regional tillväxt och samhällsutveckling².
- Länsstyrelsen har under året tillsammans med kommunerna arbetat fram en Regional vattenförsörjningsplan. Den skall säkerställa att det finns grundvatten av god kvalitet i framtiden och att denna resurs synliggörs vid planering och exploatering³.
- I två av länets kommuner pågår arbete med att revidera översiktsplaner. I översiktsplanerna görs strategiska vägval kring hur kommunerna ska utvecklas och de utgör en viktig bas för möjligheten att bygga hållbart för framtiden.

2.2.1 En god hushållning sker med naturresurserna

Hallands län har en befolkning med lång livslängd, hög medelinkomst och hög frekvens av förvärvsarbetare. 75 procent av invånarna bor längs kusten, väster om E6. Befolkningen har ökat med 60 procent de senaste 50 åren vilket medför behov av nya bostäder. Det största exploateringsstrycket för bostäder är runt tätorter längs med kusten. Enligt Länsstyrelsen i Hallands län är inte den nuvarande takten för bostadsbyggandet tillräckligt utifrån befolkningsökningen i länet⁴. Bristen på bostäder medför att vissa grupper har svårt att tillgodose sina bostadsbehov, tex unga, studenter, nyanlända, personer med funktionsnedsättning och äldre personer som vill eller behöver byta bostad.

Det finns dock en konflikt mellan behovet av nya bostäder och att exploateringen ofta sker på jordbruksmark. I de halländska kommunerna sker förtätningar inom befintlig bebyggelse men detta blir inte tillräckligt för att möta behovet. I och med att mer jordbruksmark exploateras minskar Sveriges självförsörjningsgrad vilket gör oss mer sårbara vid eventuella framtida exceptionella händelser. Det finns ett stort behov av en samordnad nationell strategi för hur jordbruksmarken ska värderas och skyddas och därtill en samhällsdebatt.

² <https://www.regionhalland.se/om-region-halland/vision-mal-och-uppdrag/arbete-pagar-regional-utvecklingsstrategi-2035/>

³ <https://www.lansstyrelsen.se/halland/miljo-och-vatten/vatten--och-avloppsforsorjning/regional-vattenforsorjningsplan.html>

⁴ Meddelande 2020:9 Bostadsmarknadsanalys Halland 2020, Länsstyrelsen i Hallands län

I nuvarande byggprocesser är det ofta andra krav än hållbarhet som styr. Många lagar, förordningar och branschregler har kommit fram i processer där syftet har varit ett annat. Framåt behöver vi lyfta blicken och inte se detaljerna utan helheten som de enskilda besluten bidrar till att forma.

Kommunerna har en vilja att utvecklas till att bli mer hållbara, till exempel kan man se det i översiktsplanerna där intentionerna är höga men i verkligheten når man inte ända fram till målet. Detta beror delvis på regler i PBL som inte tillåter att man ställer vissa krav i detaljplanerna, men även en brist på sanktioner när exploateringar inte har följt uppställda krav.

2.2.2 Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt

Cirkulära flöden är en viktig del i samhällsomställningen. Intresset för försäljning av använda och re-designade prylar ökar och nya koncept för att driva näringsverksamhet uppkommer. I länet finns flera verksamheter där både sociala och miljömässiga delar står i fokus kopplat till återanvändning och cirkulära flöden. Här listas några exempel:

- Stena Recycling är ett återvinningsföretag i Halland som genom olika samarbeten skapar cirkulära flöden av material. Årligen hanteras 3,4 miljoner ton material som därmed kan bli material till nya produkter⁵.
- I flera av kommunerna finns ”re-design verkstäder” där arbetsträning för personalen är i fokus.
- Kommunerna har försäljning av prylar som kommer från kommunernas verksamheter och material som lämnas på återvinningscentraler.
- Fritidsbanken, som är ett koncept där man utan avgift kan låna fritidsutrustning, finns i några av kommunerna.
- Kungsbacka kommun har tecknat ett avtal som möjliggör för kommunanställda att lämna in sina arbetskläder för lagning⁶.
- Rådhuset i Halmstad kommun återanvände cirka 200 möbelartiklar vid flytt av verksamheter. Detta möjliggjordes genom att man kartlade de möbler som fanns och anpassade möbleringen till de nya rummen samt använde möbler från andra verksamheter och köpte in begagnade möbler.
- Halmstad kommun har sedan 2019 en hållbarhetsstrategi med inriktning på cirkulära flöden vilket ökar möjligheterna till att utveckla dessa frågor.
- Ett nytt koncept av secondhand-butik finns i Halmstad. I denna butik lämnar kunder in använda kläder och vid en försäljning erhåller de en andel av försäljningspriset som de kan använda för att köpa kläder i butiken. Med en ny form av secondhand-butik lockas nya målgrupper och det bidrar även till en ökad efterfrågan på kläder och textil med högre kvalitet.
- Länsstyrelsen drev 2019/2020 ett plastminimeringsprojekt för kommunala verksamheter med medel från Naturvårdsverket. I två kommuner drivs nu en aktivt plastminimeringsarbete.

Covid-19 pandemin har medfört omställningar i medborgarnas liv. Det gäller nu att ta tillvara på de delar som varit bra för miljöarbetet och få dem att bestå. Pandemin visar på att det finns kraft och vilja i samhället för samhällsomställningar. Digitala möten har i många fall möjliggjort för

⁵ <https://www.stenarecycling.se/om-oss/mer-om-stena-recycling/>

⁶ <https://www.kungsbacka.se/Archive/Regular-News/2020/8/skradderiavtal-ska-oka-ateranvandningen-i-kungsbacka-kommun/>

delaktighet utan att resa. För en del kategorier av resor kommer denna förändring troligen att vara bestående.

Fler människor tar sig ut i naturen för att träffas, vilket skapar en naturlig hälsoeffekt och en kärlek till naturen. I pandemins spår finns dock även negativa omställningar som medför en ökad belastning på det ekologiska fotavtrycket. Färre människor reser med kollektivtrafik och för dem som inte jobbar hemma utan tar bilen kan beslutet att gå tillbaka till kollektivtrafik bli större. Om kollektivtrafikens resenärer inte återgår till sina tidigare resvanor kan det få följder på turtäthet och linjer.

2.2.3 *Den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart*

Halland är ett län där mycket av naturvärden och den biologisk mångfald är knutet till människans brukande av odlingslandskapet och andra öppna marker. Medvetenheten om mångfald och pollinering upplevs på senare tid ha ökat i samhället och olika aktörer söker LONA-bidrag. Ett exempel är Svenska Golfbundet, som i samverkan med kommuner sökt stöd för åtgärder på golfbanor.

I kulturresevatet och byggnadsminnet Äskhult⁷ i Kungsbacka kommun samverkar Länsstyrelsen, Västkuststiftelsen och Kungsbacka kommun i arbetet med att vårda och restaurera byn och äldre odlingslandskap med byggnader, kålgårdar, åker, äng och utmark. Återskapandet av det äldre odlingslandskapet samt de äldre brukningsmetoderna bidrar även till att bibehålla den lokala biologiska mångfalden i området⁸.

Länsstyrelsen i Halland deltar även i den statliga arbetsmarknadssatsningen Naturnära jobb tillsammans med Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. Genom satsningen röjs fornlämningar, kulturmiljöer och åtgärder genomförs i skyddad natur. Åtgärderna ökar tillgängligheten och förståelsen för förhistoriska och historiska miljöer samt bidrar till att bibehålla och öka den biologiska mångfalden lokalt.⁹

2.2.4 *Människors hälsa utsätts för minimal negativ påverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas*

Friluftslivet är viktigt för att stärka naturens positiva inverkan på hälsan. Under året har antalet besökare i naturreservaten och andra friluftsområden ökat starkt. Genom naturvårdsvakter och information har Länsstyrelsen i Halland försökt sprida ut besökarna för att minska trängsel. Länsstyrelsens guidade aktiviteter i naturreservaten har till stor del kunnat genomföras i ett pandemianpassat format.

Landshövdingen och de politiska ledningarna i kommuner och Region Halland har skrivit på en avsiktsförklaring om att fortsätta arbetet med en kustnära vandringsled som hittills har finansierats av Region Halland och det statliga kulturmiljöanslaget.

Spridningen av PFAS i halländska yt-, grund- och dricksvatten är ett faktum. Länsstyrelsen i Hallands län har en samordnande roll i syfte att underlätta dialogen mellan berörda aktörer kopplat till PFAS-problematiken.

⁷ www.askhultsby.se

⁸ Jenny Nord, antikvarie Länsstyrelsen i Hallands län

⁹ Maja Jannerling, kulturmiljöenheten och Henrik Malm (naturvård) Länsstyrelsen i Halland

3 Begränsad klimatpåverkan – Hallands län

3.1 Sammanfattning för Begränsad klimatpåverkan – Hallands län

Sedan 1990 har de halländska utsläppen av klimatgaser minskat med 35 procent samtidigt som befolkningen ökat med 29 procent. Därav har per capita utsläppen minskat från 8,9 till 4,5 ton koldioxidekvivalenter. Mellan 2017 och 2018 minskade klimatgasutsläppen med 3,8 procent. För att nå klimatmålet om nettonollutsläpp av klimatgaser 2045 krävs omfattande åtgärder, såsom att fossila bränslen fasas ut, att transportsystemet blir effektivare och att styrmedel för klimatsmart konsumtion införs.

3.2 Utveckling i miljön och målbedömning – Hallands län

Ingen regional bedömning

3.3 Åtgärdsarbete för Begränsad klimatpåverkan – Hallands län

3.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

I oktober 2019 antogs en ny regional energi- och klimatstrategi.¹⁰ Arbetet leddes av Länsstyrelsen i Halland, men bedrevs i nära samverkan med de sex halländska kommunerna, Region Halland, Högskolan i Halmstad och representanter från näringsliv och idéburen sektor. I strategin formulerades för första gången konkreta halländska energi- och klimatmål.

Intresset för investeringsstödet Klimatklivet har växt successivt. Hittills har 124 halländska projekt beviljats 190 miljoner kronor i bidrag.¹¹ Under 2019/2020 har Naturvårdsverket bland annat beviljat stöd till inköp av biogaslastbilar och till ytterligare två tankstationer för flytande biogas. Vidare har stöd lämnats till publika laddstationer och flera energikonverteringar från olja och naturgas till biobränsle och fjärrvärme.

Mellan 1 september 2019 och 31 augusti 2020 fick Länsstyrelsen i Halland in 1 437 ansökningar om solcellsstöd och 102 ansökningar om lagringsstöd för egenproducerad el. Under samma period beviljades 1 448 solcellsåtgärder och 69 energilager-stöd. Totalt betalades 46 miljoner ut till 1 071 solcellsåtgärder och 1,9 miljoner till 69 energilager.¹²

Inom ramen för projektet Greppa Näringen har halländska lantbrukare fått rådgivning, bland annat kring hur de kan minska jordbrukets klimatpåverkan.¹³

Länsstyrelsen i Halland samverkar med Energimyndigheten i projektet ”Incitament för energieffektivisering”.¹⁴ Inom ramen för projektet har Länsstyrelsen tillsammans med kommunerna informerat små och medelstora företag om energifrågor. Informationen har dels getts i samband med miljötillsyn hos företagen, dels genom så kallade energimingel. Tack vare projektet har energifrågorna blivit mer centrala inom kommunernas miljötillsyn.

¹⁰ <https://www.lansstyrelsen.se/halland/tjanster/publikationer/201922-energi--och-klimatstrategi-for-hallands-lan.html>

¹¹ Naturvårdsverkets sammanställning av beviljade Klimatklivsbeslut.

¹² Sammanställning av stöd till solceller och energilager, Jennie Salomonsson Länsstyrelsen i Hallands län.

¹³ <http://greppa.nu/om-greppa/regional/halland.html>

¹⁴ <http://www.energimyndigheten.se/nrp/incitament-for-energieffektivisering/>

Energimyndigheten finansierar projektet ”Hållbart resande i tjänsten”. Projektet är tvåårigt och startades av Region Halland i november 2018. Länsstyrelsen i Halland och länets kommuner medverkar i projektet vars långsiktiga mål är ett hållbart och energieffektivt resande i tjänsten.¹⁵

Under 2019 genomfördes ett regionalt plastminimeringsprojekt i offentlig sektor. Länsstyrelsen i Halland ledde projektet och Laholms, Halmstads och Varbergs kommun deltog. Syftet var dels att minska läckage av plast till naturen, dels att skapa en mer hållbar resursanvändning.¹⁶

Under 2019–2020 har det, med utgångspunkt från den nationella skogsstrategin, utformats ett halländskt skogsprogram.¹⁷ Programmet bygger på samverkan mellan näringsliv, myndigheter, kommuner, idéburen sektor samt större skogsägare och ska bland annat bidra till en hållbar tillväxt och en växande bioekonomi.

3.3.2 Åtgärder på kommunal nivå

Samtliga halländska kommuner bedriver ett aktivt arbete för att minska utsläppen av klimatgaser. Exempelvis har stora satsningar gjorts för att fasa ut fossildrivna fordon ur de kommunala fordonsflottorna. Likaså har flera kommuner investerat i solcellsanläggningar och infrastruktur för att öka andelen cykelresor.

Varbergs kommun har beviljats 16,2 miljoner kronor i stadsmiljöavtal av Trafikverket. Genom detta kommer kommunen kunna bygga en fyra kilometer lång gång- och cykelväg som knyter samman norra och södra delen av stadskärnan. Som motprestation kommer kommunen bland annat att bygga ut det lokala cykelnätet.

Under det senaste året har Halmstads kommun avslutat en större utbyggnad av kommunens cykelinfrastruktur. Härigenom har existerande cykelvägar bundits samman till längre färdstråk. Hösten 2019 invigdes ett låsbart cykelgarage vid järnvägsstationen i Laholm, vilket förbättrar möjligheterna till cykelresor och tågpendling. Båda dessa investeringar har fått stöd från Klimatklivet.

3.3.3 Åtgärder inom näringslivet

Genom Klimatklivet har flera större biogasrelaterade projekt beviljats medel. Vessige Biogas Ekonomisk Förening fick 25 miljoner kronor för att bygga en anläggning för uppgradering av biogas till fordonsgas. Vidare har stöd getts för att uppföra en tankstation för flytande biogas i Falkenberg och två i Halmstad.

Hösten 2020 fattade Stora Enso beslut att helt övergå till lastbilsleveranser från pappersbruket i Hylte. Detta medförde att all järnvägstrafik på sträckan Hylte–Torup upphört.

I Falkenberg har Glesys byggt ett datacenter som drivs med förnybar el och där överskottsvärmen levereras till det lokala fjärrvärmenätet.

3.4 Tillstånd och målbedömning för Begränsad klimatpåverkan – Hallands län

Den nationella bedömningen är att trenden är negativ och att miljö kvalitetsmålet inte kommer att nås med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder. Någon bedömning på regional nivå görs inte.

¹⁵ <https://www.regionhalland.se/utveckling-och-tillvaxt/samhallsplanering-och-trafik/hallbart-resande-i-tjansten/>

¹⁶ <https://www.lansstyrelsen.se/halland/om-oss/nyheter-och-press/nyheter---halland/2019-10-30-plastoff---regionalt-pilotprojekt-kring-plastminimering-i-offentliga-verksamheter.html>

¹⁷ <https://www.skogsprogramhalland.se/>

De totala utsläppen av klimatgaser i Hallands län uppgick till 1,47 miljoner ton koldioxidekvivalenter år 2018. Jämfört med 2017 innebar detta en minskning med 3,8 procent. Sedan 1990 har de halländska utsläppen av klimatgaser minskat med 35 procent. Samtidigt har befolkningen ökat med 29 procent. Därav har per capita utsläppen minskat från 8,9 till 4,5 ton. Största minskningarna har skett inom sektorerna industri och egen uppvärmning av bostäder och lokaler.¹⁸

Siffrorna ovan inkluderar endast de utsläpp som skett inom länets gränser. Sålunda medräknas inga utsläpp från varor och tjänster som produceras utanför länet och ej heller utsläpp från internationella transporter. Medelsvenskens konsumtionsbaserade utsläpp beräknas uppgå till cirka 10 ton per år. För att uppfylla Parisavtalets mål om att begränsa temperaturökningen till långt under 2 grader och att sträva efter 1,5 grad, så måste de globala utsläppen sänkas till en nivå under ett ton per person och år till 2050.¹⁹

I Halland står transportsektorn för hela 46 procent av de klimatpåverkande utsläppen. Detta kan till viss del förklaras av en omfattande transittrafik tvärs igenom länet. Samtidigt ska påtalas att den genomsnittliga körsträckan med bil uppgår till 714 mil per person och år i Halland, vilket är tio procent mer än rikssnittet.²⁰

Resvaneundersökningar indikerar att de halländska männen kör längre sträckor med bil än vad kvinnor gör. Likaså är andelen kvinnor som använder kollektivtrafik, cykel och gång markant högre än motsvarande andel bland männen.²¹ Under pandemin har resandet med kollektivtrafik minskat i enlighet med Folkhälsomyndighetens rekommendationer. Samtidigt har distansarbete, distansmöten och distansstudier blivit vanligare. Likaså har försäljningen av cyklar ökat. Till viss del har dock kollektivtrafikresor ersatts med resor i egen bil.

Jordbruket står för 25 procent av klimatgasutsläppen i Halland och är därmed den näst största utsläppskällan. På nationellt plan står jordbruket endast för 13 procent av utsläppen. De höga halländska utsläppen förklaras av att jordbruket har en stark ställning i länet. Det ska också påtalas att det halländska jordbruket är djurintensivt och att det förekommer stora utsläpp av metan. Metanutsläppen härrör huvudsakligen ifrån djurens matsmältning, men också från hanteringen av stallgödsel.

Halland har goda möjligheter att öka produktionen av förnybar el och förnybara bränslen (biogas från gödsel och matavfall samt andra biobränslen från skogssektorns och jordbrukets restprodukter).

För att nå det nationella klimatmålet om nettonollutsläpp av klimatgaser 2045 krävs mycket omfattande åtgärder på lokal, regional, nationell och överstatlig nivå. Inte minst gäller det att utveckla styrmedel för klimatsmart konsumtion och för en fortsatt omställning mot fossilfrihet och minskat transportarbete. Sedan 1990 har de halländska klimatgasutsläppen i genomsnitt minskat med 1,5 procent per år. För att nå målet om nettonollutsläpp 2045 behöver utsläppen minska med i genomsnitt 4,9 procent per år framgent.

¹⁸ <http://extra.lansstyrelsen.se/rus/Sv/statistik-och-data/nationell-emissionsdatabas/Pages/default.aspx>

¹⁹ Naturvårdsverket, *Fördjupad utvärdering av miljömålen 2019 – Med förslag till regeringen från myndigheter i samverkan* (2019), s. 82.

²⁰ <http://extra.lansstyrelsen.se/rus/Sv/statistik-och-data/korstrackor-och-bransleforbrukning/Pages/default.aspx>

²¹ Trafikanalys. RVU Sverige 2015–2016 – Den nationella resvaneundersökningen

4 Frisk luft – Hallands län

4.1 Sammanfattning för Frisk luft – Hallands län

Luftkvaliteten i Halland har förbättrats sedan 1990-talet men luftföroreningar orsakar fortfarande stora skador. En ny studie visar att hallänningar exponeras för betydligt högre halter av partiklar än landets befolkning i sin helhet. Halterna ligger runt eller något över miljökvalitetsmålet för PM₁₀ i de större orterna och överskrider avseende PM_{2,5} i ett flertal områden, speciellt längs kusten. Detta kan kopplas till läget utmed västkusten, där påverkan av långväga transporterade partiklar är som störst.

4.2 Utveckling i miljön och målbedömning – Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljökvalitetsmålet till 2020? NEJ

4.3 Åtgärdsarbete för Frisk luft i Hallands län

4.3.1 Åtgärder på regional nivå - myndigheter

För miljömålet Frisk luft har transporter och kommunikationer i Hallands län stor betydelse. Ett aktivt arbete pågår för att få ansökningar inom denna sektor till Klimatklivet. Under 2019/2020 har Naturvårdsverket bland annat beviljat stöd till inköp av biogaslastbilar och till ytterligare två tankstationer för flytande biogas.²²

I Region Hallands Klimat- och miljöpolicy för 2017-2020 är omställning till en fossilfri fordonsflotta och energiförsörjning samt utveckling av infrastrukturen för alternativa drivmedel viktiga delar.²³ Under 2018 var andelen förnybara drivmedel i kollektivtrafiken i Halland 98 procent. Regional infrastrukturplan för Halland 2014-2025 innehåller satsningar för 1 240 miljoner kronor på vägar, hållplatser, cykelvägar och samfinansiering till dubbelspår på Västkustbanan genom Varberg.

På uppdrag av Region Halland har IVL Svenska Miljöinstitutet och Yrkes- och miljömedicin vid Umeå universitet kvantifierat den halländska befolkningens exponering för halter i luft av NO₂, PM_{2,5} och PM₁₀ för år 2015, beräknat som årsmedelkoncentrationer. Studien utgör ett viktigt underlag i planeringen både på regional och lokal nivå.²⁴

I Halland sker mätning av nedfall av luftföroreningar genom Krondroppsnetet, främst för att avläsa tillståndet i skogsmiljön, men värdefulla data finns även för miljömålet Frisk luft.

4.3.2 Åtgärder på kommunal nivå

Samtliga kommuner i Halland har en resepolicy för interna resor och har infört intern bilpool för anställda. I Kungsbacka kommun är denna helt fossilfri och kommunen har också minskat antalet resor med egen bil i tjänsten med 14 procent under 2019 genom ökad samordning, digitala verktyg samt ett ökat utbud av poolbilar. Kommunerna fortsätter också att bygga ut publika laddplatser för elfordon, t ex avslutades Klimatklivet-projektet Laddplatser i Halmstad 2019, vilket bidrog till 80 nya laddmöjligheter. I Varberg är 25% av bussarna inom tätortstrafiken elbussar.

²² Naturvårdsverkets informationssida om Klimatklivet

²³ Riktlinjer för det interna klimat- och miljöarbetet 2017-2020, Region Halland

²⁴ Regional kartläggning av befolkningens exponering för luftföroreningar i Halland, J. Linden m.fl., IVL, dec 2019

Miljömålet finns också med i planarbetet. Ett exempel är Kungsbacka kommun som i översiktsplaneringen strävar efter att bebyggelsen ska fokuseras nära kollektivtrafik vid Västkustbanan. En av Halmstads kommuns största framtidsåtgärder är genomförandet av ett samlat och centralt beläget resecentrum. Etapp 1 och 2 är färdigställda och den tredje etappen finns med i den antagna Nationella infrastrukturplanen för åren 2018-2029.

Samtliga kommuner satsar på cykling och har övergripande planer för cykelbanor.

Under vinterhalvåret får miljökontoren klagomål kopplat till vedeldning och dessa leder ofta till tillsynsbesök och krav på åtgärder. I många fall beror problemen på att man eldar med felaktigt bränsle såsom fuktig ved och avfall. Kommunerna informerar på hemsidorna om vedeldning.

I Laholm har SMHI under 2018 på uppdrag av kommunen gjort en inledande kartläggning av luftkvaliteten. Den visar att den nedre utvärderingströskeln beräknades överskridas för PM₁₀ och den övre utvärderingströskeln för bens(a)pyren. I Varbergs kommun har man undersökt möjligheten att sätta upp en mätstation avseende luftkvalitet i centrum under nästa år. I Halmstad kommun sker kontinuerliga mätningar på Viktoriagatan, den mest trafikerade gatan i kommunen.

4.3.3 Åtgärder inom näringslivet

Genom Klimatklivet har flera större biogasrelaterade projekt beviljats medel. Vessige Biogas Ekonomisk Förening fick stöd för att bygga en anläggning för uppgradering av biogas till fordonsgas.²⁵ En tankstation för flytande biogas i Falkenberg och två i Halmstad har också fått stöd.

4.4 Tillstånd och målbedömning för Frisk luft – Hallands län

Målet bedöms inte nås till 2020 med befintliga och beslutade styrmedel, och trenden i miljön bedöms som neutral.

Luftföroreningar orsakar bland annat hjärt- och kärlsjukdomar och försämrad lungfunktion hos människor. Någon nedre gräns för luftföroreningars effekt på människors hälsa har inte kunnat fastställas. Förekomsten av läkar diagnostiserad astma bland män och kvinnor är i Halland 12 respektive 10 procent, vilket stämmer med riket i stort. Enligt Folkhälsomyndighetens miljöhälsoenkät för 2015 anger 66 procent av hallänningarna att man upplever luften som bra. Detta kan jämföras med övriga landet där denna siffra är ungefär 50 procent.²⁶

På uppdrag av Region Halland har IVL Svenska Miljöinstitutet och Yrkes- och miljömedicin vid Umeå universitet kvantifierat den halländska befolkningens exponering för halter i luft av NO₂, PM_{2,5} och PM₁₀ för år 2015, beräknat som årsmedelkoncentrationer.²⁷ Resultaten visar att halterna generellt var låga och låg under miljö kvalitetsnormerna. Även miljömålets värden för NO₂ klarades i hela länet. Partikelhalterna låg däremot runt eller något över miljö kvalitetsmålets precisering för PM₁₀ i de större orterna och överskreds avseende PM_{2,5} i flertal områden, speciellt längs kusten. De höga partikelhalterna kan kopplas till Hallands läge längs Sveriges västkust, där påverkan av långväga transporterade partiklar är som störst. Höga bakgrundshalter medför att även ett litet lokalt bidrag kan medföra halt nivåer som överskrider miljö kvalitetsmålets preciseringar.

Lukt från vedeldningsrök är den vanligaste orsaken till besvär kopplat till luftkvaliteten i länet. Andelen som besväras dagligen eller minst en gång per vecka är ungefär dubbelt så stor som i

²⁵ Naturvårdsverkets sammanställning av beviljade Klimatklivsbeslut

²⁶ Miljö och hälsa i Västra Götaland och Halland 2018, Västra Götalandsregionen, Miljömedicinskt centrum

²⁷ Regional kartläggning av befolkningens exponering för luftföroreningar i Halland, J. Linden m.fl., IVL, dec 2019

landet som helhet.²⁸ Information från miljökontoren visar att det fortfarande är ett problem och att åtgärder behövs för att påverka både andelen upplevda besvär samt utsläppen av PM_{2,5} och bens(a)pyren i Halland. Styrmedel som påskyndar utbytet av äldre vedpannor samt information om hur man eldar är fortsatt viktigt.

Det finns fortfarande behov av styrmedel för att uppnå ett miljöanpassat transportsystem och insatser för att öka en hållbar pendling genom ökad kollektivtrafik, gång och cykling. I Halland står transportsektorn för hela 46 procent av de klimatpåverkande utsläppen. Det kan till viss del förklaras av en omfattande transittrafik tvärs igenom länet samtidigt som den genomsnittliga körsträckan med bil uppgår till 714 mil per person och år i Halland, vilket är tio procent mer än rikssnittet.²⁹ Under pandemin har resandet med kollektivtrafik minskat och arbete, möten och studier på distans har blivit vanligare. Försäljningen av cyklar ökar men till viss del har kollektivtrafik ersatts med resor i egen bil. Åtgärder för utbyggnad av laddinfrastruktur för elbilar fortsätter och bör på sikt kunna bidra till bättre förutsättningar. I Halland är biogasen som fordonsbränsle ett bra miljöalternativ.

Miljö kvalitetsmålet Frisk luft förtydligas i tio preciseringar med målvärden för vissa ämnen som inte bör överskridas. Nedan redogörs resultat från mätningar för partiklar, NO₂ och ozon.

Mätningar inom Urbanmätnätet visar att kvävedioxidhalterna i både tätorter och urban bakgrund har minskat sedan 1980-talet och att årsmedelvärdet för kvävedioxid inte överskridits de senaste åren.³⁰ Luftmätningar i gaturum i Halmstad visar att miljö kvalitetsnormerna för NO₂ uppfylldes för 2019, däremot överskreds miljömålet avseende NO₂ till skillnad från 2017 och 2018.³¹ Mätningarna visade även att miljö kvalitetsnormen för ozon inte uppfylldes för 2019 och därmed inte heller miljömålet. När det gäller partiklar så uppfylldes miljö kvalitetsnormen för PM₁₀ för 2019. Däremot överskreds miljömålet avseende på PM₁₀.

²⁸ Miljö och hälsa i Västra Götaland och Halland 2018, Västra Götalandsregionen, Miljömedicinskt centrum

²⁹ <http://extra.lansstyrelsen.se/rus/Sv/statistik-och-data/korstrackor-och-bransleforbrukning/Pages/default.aspx>

³⁰ Urbanmätnätet – 30 års mätningar av luftkvalitet, M. Fredriksson m.fl., IVL Svenska Miljöinstitutet (2016)

³¹ Årsrapport 2019, Halmstads kommun, Övervakning av luftkvaliteten, Opsi AB, 2019

5 Bara naturlig försurning - Hallands län

5.1 Sammanfattning för Bara naturlig försurning – Hallands län

Försurningssituationen i Hallands län har förbättrats i vissa avseenden och en positiv trend ses med minskat svavelnedfall och svagt ökande pH-värden i yt- och markvatten. Hallands län har fortfarande en stor andel försurade sjöar och vattendrag och mycket tyder på att det mesta av den naturliga återhämtningen redan skett. I takt med att nedfallet av försurande ämnen minskat så har skogsbrukets påverkan fått större betydelse och askåterföring på skogsmark behöver öka avsevärt.

5.2 Utveckling i miljön och målbedömning – Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljökvalitetsmålet till 2020? NEJ

5.3 Åtgärdsarbete för Bara naturlig försurning – Hallands län

5.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Länsstyrelsen i Hallands län har det övergripande ansvaret för kalkningen av försurade sjöar och vattendrag i länet och genomför olika typer av vattenkemiska och biologiska undersökningar för att följa upp kalkningens effekter.
- Länsstyrelsen i Hallands län håller på att slutföra den regionala åtgärdsplanen för kalkning 2019–2023. Planen är en del av länsstyrelsernas arbete med åtgärd 11 i Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram³² samt att säkerställa att kalkning av försurade sjöar och vattendrag sker enligt nationella riktlinjer.

5.3.2 Åtgärder på kommunal nivå

- För att minska försurningens effekter genomförs omfattande kalkning av sjöar och vattendrag i Hallands län. Under 2019 spreds sammanlagt 8 110 ton kalk i länet i kommunernas regi³³.

5.3.3 Åtgärder inom näringslivet

- 2019 återfördes 877 ton aska på 160 hektar skogsmark i Halland³⁴. Detta är nästan en halvering av arealen jämfört med 2018 och bara en fjärdedel av arealen 2017. För att minska skogsbrukets påverkan på försurningen är askåterföring en viktig åtgärd och det behöver öka avsevärt, särskilt vid uttag av GROT och stubbar.

5.3.4 Övriga åtgärder

- Största delen av nedfallet i Halland beror på utsläpp i andra länder och från den internationella sjöfarten. För att nedfallet inte ska överskrida den kritiska belastningsgränsen är vi beroende av att de internationella överenskommelserna om utsläppsminskningar följs. Särskilt viktigt är att komma till rätta med den internationella sjöfartens utsläpp.

³² Vattenmyndigheten Västerhavet. Förvaltningsplan 2016–2021 för Västerhavets vattendistrikt. Del 4 Åtgärdsprogram 2016–2021 – Åtgärder riktade till myndigheter och kommuner samt konsekvensanalys

³³ Länsstyrelsen i Hallands län. 2020. Kalkning av sjöar och vattendrag i Hallands län – Verksamhetsberättelse för budgetåret 2019.

³⁴ Skogsstyrelsen. 2020. Stefan Andersson

5.4 Tillstånd och målbedömning för Bara naturlig försurning – Hallands län

Miljökvalitetsmålet är inte uppnått och bedöms inte kunna nås inom överskådlig tid med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder. Sammantaget bedöms utvecklingen i miljön som neutral eftersom det inte går att se en tydlig riktning.

Utvecklingen är i vissa delar positiv men långt ifrån tillräcklig. Skogsbruk påverkar miljökvalitetsmålet genom att uttag av skog har en försurande effekt på skogsmarken³⁵. Återhämtningen i skogsmarken går mycket långsamt och utvecklingen är osäker.

Utsläppen av försurande ämnen såsom svavel- och kväveoxider är framförallt kopplade till transporter (inklusive internationell sjöfart), energiproduktion och industri. För att nå miljökvalitetsmålet krävs styrmedel på nationell och internationell nivå, exempelvis för minskad användning av svavelhaltiga bränslen.

5.4.1 Påverkan genom atmosfäriskt nedfall

Svavelnedfallet i länet har minskat med cirka 90 procent sedan mitten av 1980-talet medan nedfallet av kväve bara visar små förändringar.³⁶ Totalt har nedfallet av försurande ämnen närmat sig den kritiska belastningsnivån och inom vissa områden är det sannolikt att den underskrids.³⁷ Beräkningarna är dock osäkra och påverkas i stor utsträckning av kvalitén på indata, till exempel när det gäller markvittring. Den internationella sjöfarten ger upphov till betydande utsläpp av svaveldioxid. Baserat på uppgifter om mängden bunkerolja som köps i Sverige beräknades utsläppen av SO₂ från internationell sjöfart i Sverige till cirka 80 tusen ton under 2018. Fartyg i internationell trafik som kör till och från svenska hamnar kan bunkra både i Sverige och utomlands och variationen mellan åren kan därför vara stor trots att trafiken är ungefär densamma.³⁸

5.4.2 Påverkan genom skogsbruk

I takt med att nedfallet av försurande ämnen har minskat så har skogsbrukets bidrag fått allt större betydelse. För granskog i Halland beräknas skogsbrukets svavelbidrag svara för 40–50 procent av försurningen med bara stamuttag.³⁹ När även grenar och toppar (GROT) tas ut ökar bidraget till 50–60 procent och med stubbuttag till mer än 60 procent.

För att minska skogsbrukets påverkan måste aska från förbränning av biobränslet återföras till de avverkade områdena. Skogsbrukets försurningsbidrag bedöms då minska kraftigt eller försvinna helt. Utan askåterföring bör man i de mest försurade områdena överväga att förbjuda eller begränsa GROT-uttag.

5.4.3 Försurande sjöar och vattendrag

Data från miljöövervakningen visar en positiv utveckling i okalkade sjöar och vattendrag med sjunkande sulfathalter, stigande pH-värden och ökad buffertförmåga.^{40,41} Trenden var starkare

³⁵ Naturvårdsverket. 2012. Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – En kartläggning. Rapport 6415

³⁶ Länsstyrelsen i Hallands län. 2020. Kalkning av sjöar och vattendrag i Hallands län – Verksamhetsberättelse för budgetåret 2019.

³⁷ Akselsson, C. & Westling, O. 2004. Kritisk belastning och baskatjonbalanser för skogsmark i Halland. IVL. Rapport B1577.

³⁸ Naturvårdsverket. [Utsläpp av svaveldioxid till luft från internationellt flyg och sjöfart](#)

³⁹ Akselsson, C., Hellsten, S. & Belyazid, S. 2012. Kritisk belastning för skogsmark, trender i markvatten och skogsbrukets påverkan. Underlag till fördjupad utvärdering av "Bara naturlig försurning" 2012

⁴⁰ Länsstyrelsen i Hallands län. 2020. Kalkning av sjöar och vattendrag i Hallands län – Verksamhetsberättelse för budgetåret 2019.

⁴¹ Fölster, J., Valinia, S., Sandin, L. & Futter, M. N. 2014. "För var dag blir det bättre men bra lär det aldrig bli". Försurning i sjöar och vattendrag 2014. Institutionen för vatten och miljö, SLU. Rapport 2014:20

under 1990-talet än under 2000-talet vilket antyder att det mesta av återhämtningen redan skett och att den planar ut på en nivå som ligger betydligt under de förhållanden som rådde före försurningen.

Andelen försurade sjöar i Halland uppgår till cirka 75 procent.⁴² Det innebär att Halland har störst andel försurade sjöar i landet. För vattendragen saknas underlag för att göra motsvarande beräkningar men situationen är troligen liknande.

5.4.4 Försurad mark

Trots att nedfallet av svavel har minskat kraftigt så går återhämtningen långsamt och en stor del av skogsmarken i länet är fortfarande försurad. En anledning är att vittringen är för långsam för att kompensera för många decenniers ackumulerade nedfall. Återhämtningen motverkas dessutom av ett ökande uttag av biomassa och genom att volymen stående skogsbiomassa har ökat. På längre sikt kan förväntade klimatförändringar påverka utvecklingen både positivt (ökad vittring) och negativt (högre tillväxt och ökad utlakning av kväve vilka båda ökar försurningen).

Data visar på en tilltagande försurning av skogsmarken i sydvästra Sverige fram till omkring år 2005. Då klassades 60 procent av skogsmarken som sur eller mycket sur enligt Naturvårdsverkets bedömningsgrunder.⁴³ Därefter tycks en förbättring ha skett men förändringarna är svårtolkade beroende på att metodiken varierat. Försurningstillståndet i marken speglas också av kvaliteten på markvattnet.⁴⁴ Den syraneutraliserande förmågan (ANC) i markvattnet är fortfarande negativ vid samtliga mätstationer i länet förutom Söstared i norra Halland där ANC är svagt positiv.⁴⁵ För att följa utvecklingen framåt är det viktigt med fortsatta mätningar av markvattnet och nedfall av försurande ämnen i krondropp till skogsytor.

⁴² Fölster, J., Valinia, S., Sandin, L. & Futter, M. N. 2014. "För var dag blir det bättre men bra lär det aldrig bli". Försurning i sjöar och vattendrag 2014. Institutionen för vatten och miljö, SLU. Rapport 2014:20

⁴³ Naturvårdsverket. 2015. Mål i sikte. Analys och bedömning av de 16 miljömålen i fördjupad utvärdering. Volym 1. Rapport 6662.

⁴⁴ Akselsson, C., Hultberg, H., Karlsson, P. E., Pihl Karlsson, G. & Hellsten, S. 2013. Acidification trends in south Swedish forest soils 1986-2008 – Slow recovery and high sensitivity to sea-salt episodes. *Science of the Total Environment* 444:271–287.

⁴⁵ Karlsson Pihl, G., Akselsson, C.; Hellsten, S.; Karlsson; P.E. 2020. Försurning och övergödning i Hallands län - Resultat från Krondroppsnätet till och med 2018/19. IVL Svenska Miljöinstitutet

6 Giftfri miljö - Hallands län

6.1 Sammanfattning för Giftfri miljö - Hallands län

Hög konsumtionstakt, förorenade områden, ökad kemikalie- och varuproduktion globalt samt komplexa spridningsmönster i samhälle och miljö är några orsaker till att målet är svårt att nå. Lagstiftning och forskning är viktigt för att styra utvecklingen åt rätt håll. Insatser regionalt och lokalt görs bland annat för att minska användningen av plast samt att fasa ut farliga ämnen. Under året har det arbetats med att sanera bort föroreningar från industrimarker på ett flertal platser i Hallands län.

6.2 Utveckling i miljön och målbedömning – Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljökvalitetsmålet till 2020? NEJ

6.3 Åtgärdsarbete för Giftfri miljö - Hallands län

6.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Länsstyrelsen i Hallands län har under 2019 sökt och fått särskilda medel för att utreda PFAS-föroreningar i ett industriområde. Projektet inleddes efter att den regionala miljöövervakningen konstaterat förhöjda halter av PFAS-ämnen i ytvattendrag nedströms industriområdet. Projektet syftar i huvudsak till att härleda en eller flera ansvariga för en föroreningsskada och för avhjälpandet. Undersökningen omfattade provtagning av grund- och ytvatten med avseende på PFAS inom samt i närheten av industriområdet. Resultatet redovisades i september 2020 och visade i vissa fall mycket höga halter av PFAS i yt- och grundvattnet. Åtgärdsförberedande undersökningar och riskreducerande åtgärder behöver därför utföras och kommer att fortlöpa tillsammans med Halmstad kommun under 2020.
- I syfte att minska användningen av kemiska växtskyddsmedel har Länsstyrelsen i Hallands län upphandlat Greppa rådgivningarna ”Växtskydd i vattenskyddsområde” och ”Integrerat växtskydd”. Länsstyrelsen i Hallands län arbetar aktivt för att öka ekoproduktionen och har anordnat kurser för att främja en god markhälsa, vilken minskar behovet av växtskyddsmedel.
- Länsstyrelsen i Hallands län har under 2020 sökt pengar från Naturvårdsverket till att utföra en utökad screening av ytvatten avseende ett stort antal utvalda ämnen. Resultatet av screeningen visade förhöjda halter av PFAS på ett antal platser i Hallands län. Vidare utredningar kommer att genomföras under 2021.
- Länsstyrelsen i Hallands län har under flera år arbetat med tre större saneringsprojekt där alla krävt stort engagemang under 2020. Ett av objekten finns i centrala Varberg där det sedan slutet av 1800-talet och fram till 2000-talet bedrivits verksamhet i form av textilindustri och ytbehandling av metaller. Flera utredningar har gjorts som visar att området är förorenat med mycket höga halter av klorerade lösningsmedel i både det djupa och det ytliga jordgrundvattnet. Ett annat objekt ligger i Kungsbacka kommun där det har tillverkats tak- och byggpapp, rostskyddsolja, rostskyddsfärg, takmassor, träskyddsmedel samt trätjära mellan 1920 och 1983. Det tredje objektet ligger i Halmstad kommun och avser en f.d. kemtvätt som bedrev verksamhet från 1979 fram till januari 2009. Mycket höga halter av klorerade lösningsmedel har konstaterats på fastigheten. Samtliga objekt har fått medel från Naturvårdsverket för både utredningar och åtgärder. För objektet i Varberg blev den termiska saneringen klar i juni 2020. Nu pågår projektering och provtagning för den biologiska saneringen av plymområdet. Hittills har 2 900 kg förorening sanerats bort.

Efterbehandlingsåtgärder vid objektet i Kungsbacka påbörjades under 2019 och avslutades under våren 2020. Hittills vidtagna saneringsåtgärder har resulterat i att 70 ton förorening har avlägsnats från platsen. En riskbedömning har tagits fram och ett kontrollprogram är planerat att pågå fram till 2023. För det tredje objektet påbörjades undersökningar i början av 2020 och slutfördes under sommaren 2020. Undersökningarna som utförts visade på att det inte föreligger en föroreningsproblematik ner i berget. Dock visade sig källområdet vara något större än man tidigare beräknat. Fortsatta undersökningar pågår under hösten 2020 för att bl.a. fastställa vilken åtgärdsteknik som är den bästa samt uppdatera riskvärderingen.

- Region Halland arbetar med att försöka minimera risker för människors hälsa och miljön som kan härledas från kemikalier inom sin verksamhet. De arbetar gentemot REACH⁴⁶, CMR⁴⁷ och Vattendirektivet exempelvis genom att byta ut giftiga kemikalier mot bättre alternativ och genom rutiner för omhändertagande av kemikalierester. De jobbar också för att minimera förekomsten av giftiga ämnen i produkter inom sjukvården, både engångs- och flergångsmaterial, framför allt när det gäller innehåll och sammansättning i plastprodukter där de genom upphandlingar kan ställa krav för att minska eller eliminera förekomsten av giftiga tillsatser såsom ftalater i plast.
- För att minska farliga ämnen i nya byggnader har Region Halland som krav att entreprenörer ska välja produkter med klassning A eller B i SundaHus. SundaHus bedömer produkter utefter farliga ämnen och efter kemikalieinspektionens lista. Region Halland följer även miljökrav från PTS (Program för teknisk standard) för att minska farliga ämnen i material och i inomhusmiljön. De har som mål att använda miljöcertifiering för att få kontroll på vilka material som används samt få kontroll över kvaliteten i nyproduktionsprojekten.
- Region Halland arbetar för att öka förståelsen kring läkemedels miljöpåverkan och hur den kan minskas. Bland annat pågår ett projekt tillsammans med Högskolan i Halmstad för att genomföra en utvärdering av ekologisk riskbedömning av läkemedel i utsläpp från avloppsreningsverk. Riskbedömningen görs på analysresultat från 2017-2019, där också avskiljningsgrad beräknas.

6.3.2 Åtgärder på kommunal nivå

- Ett pilotprojekt kring plastminimering i offentliga verksamheter startades upp och pågick under hösten 2019 med finansiering från Naturvårdsverket. Tre av de halländska kommunerna deltog⁴⁸. Projektets syfte var att uppmärksamma överkonsumtionen av plast och visa att enkla åtgärder kan minska förbrukningen utan att verksamheten påverkas negativt. Syftet var också att informera om problemen som plast orsakar i miljön och samhället. Projektet avslutades 2020. De tre kommunala verksamheterna som medverkade i projektet har minskat sin användning av engångsprodukter i plast.
- Flera kommuner arbetar aktivt för att minska sina flöden av kemikalier och plast. Kungsbacka kommun har under det gångna året arbetat med att upphandla och införa ett kommungemensamt kemikaliehanteringssystem. I och med det har alla kemiska produkter inventerats och ett stort utrensningsarbete har gjorts. Kommunen har en projektanställd kemikaliecoach som hjälper till med arbetet. Detta har resulterat i att ca 2000 inventerade produkter bantats ner till 1300, och fler kommer att försvinna när de värsta produkterna byts ut och flera preparat för samma användningsområde bantas ner till ett, som då ska vara det bästa för människor och miljö. Kommunen har nu bättre koll på ingående ämnen och deras

⁴⁶ <https://www.kemi.se/lagar-och-regler/reach-forordningen>

⁴⁷ <https://www.av.se/halsa-och-sakerhet/kemiska-risker-och-luftforeoreningar/vagledningen-till-foreskrifterna-om-kemiska-arbetsmiljorisker/cancerframkallande-amnen/cmr-klassificerade-kemiska-produkter/>

⁴⁸ <https://www.lansstyrelsen.se/halland/stat-och-kommun/miljo/miljomal/stod-i-miljomalsarbetet.html#0>

klassificeringar, och kan arbeta för att deras kemiska produkter ska vara i enlighet med kommunens kemikalieplan.

- Falkenbergs kommun har låtit samtliga verksamheter i kommunkoncernen kartlägga sina stora engångsplastflöden. Fram till mitten av november arbetar de nu med att utreda och sätta en plan för hur de ska minimera flödena. Parallellt med detta genomförs även en ny ramavtalsupphandling för deras papper- och plastavtal där de driver på för ökade cirkulära och giftfria flöden.

6.4 Tillstånd och målbedömning för Giftfri miljö - Hallands län

Det är inte möjligt att nå miljö kvalitetsmålet till 2020 med befintliga och beslutade styrmedel. Detta beror bland annat på att tillräckliga styrmedel inte finns på plats och att återhämtningstiden är lång. För att på lång sikt kunna nå målet krävs bättre kunskap, strängare lagstiftning och internationella överenskommelser. Det går inte att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön. Positiva och negativa utvecklingsriktningar inom målet tar ut varandra.

Lokalt kan utfasningsarbetet inom tillsynen av miljöfarliga verksamheter förbättras. Kunskapen hos både företag och invånare behöver öka. Även om det på sikt går att fasa ut de farliga ämnena kommer redan befintliga ämnen finnas kvar under en lång tid. Halter av vissa miljögifter i miljön minskar medan andra ökar. Även nya risker med kemiska ämnen upptäcks i takt med att kunskapen om dem ökar, detta kan fördröja att målet nås.

Halland är ett expansivt län och naturens resurser ska räcka till fler personer över tid. En viktig fråga i delar av Hallands län är att minska risken för spridning av farliga ämnen till dricksvatten samt att skydda det vatten som vi har tillgång till idag. Viktiga aspekter att arbeta med är förorenade områden samt pågående utsläpp från dessa men också andra utsläpp av både gamla och nya kemikalier till miljön och vårt vatten är viktiga i sammanhanget. PFAS-ämnen är ett exempel. Rent vatten är vårt viktigaste livsmedel och medvetenheten behöver öka om vad som händer när olika ämnen hamnar i miljön och inte minst i vårt grundvatten. Detta är speciellt viktigt för barn och kvinnor i fertil ålder, som är särskilt känsliga för miljögifter.

Mikroskräp är en annan källa till utsläpp som har blivit ett stort problem i vår miljö och vårt vatten. Trots en ökad medvetenhet tas nya beslut om att exempelvis anlägga konstgräsplaner, på senare år har vissa åtgärder vidtagits för att minska risken för spridning. Slitage från vägar och däck, båtbottnfärger, nedskräpning, utsläpp från hushåll via avloppsreningsverk med mera har visat sig vara andra stora källor till mikroskräp. Kunskapen är än så länge begränsad och det kan konstateras att mycket arbete kommer att krävas framöver.

Många förorenade områden i Halland saneras i samband med exploatering. Arbetet med förorenade områden är både resurs- och tidskrävande. Möjligheterna till finansiering och nivån på det statliga anslaget påverkar takten på efterbehandlingen. Resurser är den avgörande faktorn för hur snabbt förorenade områden kan efterbehandlas. För att målet ska nås behöver fler åtgärder ske även inom områden där det inte ska exploateras.

Det pågår ständigt arbete med kontroll och tillsyn av olika typer av verksamheter i Hallands län. Det är dock svårt att veta om, och i så fall hur mycket förorening av vatten och mark som förhindras genom förebyggande tillsyn. Klimatförändringarna innebär också att frågor om framtida spridning av föroreningar till vatten- och mark behöver lyftas i tidiga skeden av olika processer.

7 Skyddande ozonskikt – Hallands län

7.1 Sammanfattning för Skyddande ozonskikt – Hallands län

Nationella och internationella åtgärder har varit framgångsrika. Användningen av ozonnedbrytande ämnen fortsätter att minska. För att trenden ska hålla i sig behövs ett fortsatt arbete med att omhänderta CFC-haltigt bygg- och rivningsavfall på ett korrekt sätt. Även arbetet med att minska kväveläckage och utsläppen av lustgas, framför allt inom jordbruket, behöver fortsätta.

7.2 Utveckling i miljön och målbedömning – Hallands län

Ingen regional bedömning

7.3 Åtgärdsarbete för Skyddande ozonskikt – Hallands län

7.3.1 Åtgärder på regional nivå

Länsstyrelsen i Hallands län arbetar med miljörådgivning för lantbrukare bland annat genom olika kurser och aktiviteter inom projektet Greppa Näringen. Syftet med Greppa Näringen är bland annat att minska kväveläckaget, vilket leder till minskad övergödning och utsläpp av växthusgaser såsom lustgas. I Hallands län är idag cirka 850 lantbrukare aktiva inom Greppa Näringen⁴⁹.

Lustgasförbrukningen vid Hallands sjukhus har ökat något de senaste åren. Det beror bland annat på ett ökat antal förlossningar som använder lustgas. Vid Hallands sjukhus i Halmstad har en destruktionsanläggning för lustgas installerats men anläggningen har tyvärr inte fungerat ordentligt och är inte i bruk idag. Inom folktandvården i Hallands län är lustgasförbrukningen relativt låg.

När det gäller gränsöverskridande transporter av avfall är det Länsstyrelsen i Västra Götalands län som ansvarar för tillsynen i Halland. Länsstyrelsen i Hallands län känner inte till om det genomförts någon tillsyn i länet under året med inriktning mot kylmöbler.

7.3.2 Åtgärder på kommunal nivå

Några direkta åtgärder i Hallands kommuner har inte gjorts när det gäller CFC-haltigt bygg- och rivningsavfall. Tillsyn sker vid avfallsanläggningarna men inte där avfallet uppstår.

Kontinuerlig insamling av kasserade kylmöbler sker via återvinningscentralerna i samtliga av Hallands kommuner. I Halland finns en anläggning som materialåtervinner och destruerar köldmedia från kasserade kylmöbler. Hur stora mängder köldmedia som omhändertagits går inte att avgöra. Andelen kylmöbler som omhändertas har minskat något, men däremot sker en ökning av andelen kylanläggningar och värmepumpar som omhändertas. Normalt sett ska inte några diffusa utsläpp förekomma från anläggningen. Däremot förekommer det att kompressorerna på kylmöblerna är trasiga och således tömda på köldmedia innan de kommer till anläggningen.

Kommunerna och Länsstyrelsen i Halland arbetar med uppföljning och tillsyn av köldmedia.

⁴⁹ <http://greppa.nu/om-greppa/regional/halland.html>

7.4 Tillståndet och målbedömning för Skyddande ozonskikt – Hallands län

Den senaste nationella bedömningen är att målet kommer kunna nås. Det går dock inte att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön⁵⁰. Någon bedömning på regional nivå görs inte.

Förutsättningarna för en återhämtning är att åtgärdsarbetet enligt åtagande i Montrealprotokollet fortsätter och att arbetet med att minska lustgasutsläpp fortgår. Halten av lustgas i atmosfären ökar och det är den ozonnedbrytande gas som för närvarande har störst utsläpp mätt i ozonnedbrytande förmåga⁵¹. Här behövs fortsatta insatser för att minska kväveläckage och utsläpp av lustgas. Det är inom jordbruket de största utsläppen sker. I Halland har det under många år pågått arbete för att förbättra kvävehanteringen inom jordbruket. Sedan 1990 har utsläppen minskat fram till år 2012, därefter kan man se en ökning men år 2018 hade utsläppen av lustgas minskat igen⁵².

Avvecklingen av köldmedier som innehåller ozonnedbrytande ämnen bedöms följa utvecklingen i resten av landet. För kvarvarande ozonnedbrytande ämnen krävs ett fortsatt arbete och omhändertagande på ett miljöriktigt sätt.

Inom Hallands län är det viktigt att fortsätta arbeta med frågor kring hur isoleringsmaterial som innehåller ozonnedbrytande ämnen hanteras i samband med ombyggnads- och rivningsarbeten. En förutsättning för att omhänderta bygg- och rivningsavfall på rätt sätt är att kunskap om förekomst och hantering av rivningsmaterial som innehåller CFC är tillräcklig i alla led, från privatperson eller byggtreprenör där avfallet uppkommer, till mottagare men även hos berörda tillsynsmyndigheter. Informationsmaterialet som Naturvårdsverket och Sveriges byggindustrier har tagit fram behöver spridas genom informationskampanjer eller liknande.

I Halland saknas det idag underlag för att bedöma vilka mängder CFC-haltigt bygg- och rivningsavfall som hanteras och hur det omhändertas. En riktad tillsynskampanj gällande bygg- och rivningsavfall skulle bidra till att lyfta kunskapen bland verksamhetsutövare inom branschen och därigenom ge en ökad och korrekt återvinning av CFC-haltigt bygg- och rivningsavfall. Även för utsläpp av lustgaser saknas det underlag.

⁵⁰ <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6858-5.pdf?pid=23952>

⁵¹

<http://extra.lansstyrelsen.se/rus/SiteCollectionDocuments/Uppfo%c3%b6ljning%20och%20utv%c3%a4rdering/Uppfo%c3%b6ljning%202019/5-malmanual-Skyddande-ozonskikt-181011.pdf>

⁵² <http://www.airviro.smhi.se/RUS/emistrend.htm>

8 Säker strålmiljö – Hallands län

8.1 Sammanfattning för Säker strålmiljö – Hallands län

Antalet årliga fall av hudcancer är fortsatt högt. Det behövs förändrade attityder och beteenden kring utseende och solning. Det behövs även bättre planerade utemiljöer med möjlighet till attraktiva skuggplatser. Det krävs ytterligare styrmedel och informationsinsatser för att målet ska kunna nås när det gäller exponering för UV-strålning som kan orsaka hudcancer. På övriga områden är strålsäkerheten godtagbar.

8.2 Utveckling i miljön och målbedömning – Hallands län

Ingen regional bedömning

8.3 Åtgärdsarbete för Säker strålmiljö – Hallands län

8.3.1 Åtgärder på regional nivå

Länsstyrelsen i Hallands län uppmärksammar kommunerna att det i samband med planeringsstadiet för översikt- och detaljplaner ska finnas tillgång till skuggiga platser i offentliga miljöer samt på skolgårdar och förskolor. Syftet är att begränsa exponeringen av UV-strålning från solen.

Beredskapen för kärnkraftsolyckor ses över regelbundet av Länsstyrelsen i Hallands län. I samband med pandemin 2020 har beredskapsarbetet utvecklats och förbättrats.

8.3.2 Åtgärder på kommunal nivå

Mätningar av bakgrundsstrålning genomförs av kommunerna i Hallands län var sjunde månad på sju utvalda platser och rapportering sker till Länsstyrelsen. Mätningarna utgör underlag vid en eventuell olycka med utsläpp av radioaktiva ämnen.

Antalet solarier i Halland är få och har minskat de senaste åren. Kommunerna genomför tillsyn på solarier i länet. Vid tillsynen kontrolleras bland annat skyltning av rör, varningstexter och åldersgräns. Syftet med tillsynen är bland annat att skydda människors hälsa mot skada eller olägenhet samt att ge solarieverksamheterna en ökad kunskap om de regler som gäller för att skydda människors hälsa. När det gäller kontroll av åldersgränser på obemannade solarier varierar tekniken mycket vid de olika verksamheterna. Kommunerna i Halland anser att det är svårt att bedöma om tekniken är tillräcklig för att uppfylla lagstiftningen om ålderskontroller.

I samband med bygglov och detaljplaner lyfts frågan i Hallands kommuner kring skuggiga områden på skolor och förskolor men även vid lekplatser, mötesplatser och ungdomshäng. Varbergs kommun har sedan tidigare fått bidrag från Boverket för att rusta upp skol- och förskolegårdar. En del av bidraget har gått till att bygga solskydd. Arbetet med att rusta upp utemiljöerna har fortsatt under 2020.

8.3.3 Åtgärder inom näringslivet

Avställningsdrift för reaktor 2 vid Ringhalsverket har inletts och förberedelser för avställningsdrift för reaktor 1 pågår. På sikt kommer utsläpp av radioaktiva ämnen minska.

8.4 Tillståndet och målbedömning för Säker strålmiljö – Hallands län

Den nationella bedömningen är att strålsäkerheten är godtagbar på flera områden och miljö kvalitetsmålet bedöms vara nära att nås. Någon bedömning på regional nivå görs inte. Den

stora utmaningen är antalet fall av hudcancer. Ökningen har skett under lång tid. Det är en stor utmaning att förändra människors solvanor och attityder för att minska exponeringen för solens UV-strålar.

8.4.1 Strålskyddsprinciper och Radioaktiva ämnen

Drift av kärnkraftverk innebär att små mängder radioaktiva ämnen släpps ut till miljön. Genom avveckling av två reaktorer vid Ringhals kärnkraftverk kommer utsläppen av radioaktiva ämnen på sikt att minska i Halland. Avställningsdrift är inledd för reaktor 2 och det pågår förberedelser för avställning av reaktor 1. Avställningsdrift innebär att elproduktionen upphör och att bränslet flyttas från reaktortank till bränslebassäng där det lagras i cirka 18 månader innan det transporteras vidare. En viss mängd kylvatten kommer fortfarande användas för kylning av bränslebassäng. Lokal miljöövervakning fortsätter som tidigare runt Ringhalsverket. Strålsäkerhetsmyndigheten övervakar att personal och omgivning utsätts för så lite strålning som möjligt. Det är viktigt att bästa tillgängliga teknik tillämpas och att strålskyddet optimeras både under tiden anläggningen är i drift men även under avvecklingen. Hantering och omhändertagande av rivningsavfall kommer bli en viktig fråga framöver.

Inom sjukvården ser man en ökning av radiologiska undersökningar, främst när det gäller antalet datortomografiundersökningar som har ökat med 130 % mellan 2005 och 2018. Den kollektiva stråldosen till befolkningen har ökat med 30 %. Om det är samma ökning i Hallands län framgår inte. Enligt SSM kan det finnas anledning att ytterligare studera de bakomliggande orsakerna och om förändringarna sker på ett strålsäkert sätt.⁵³

8.4.2 Ultraviolett strålning

UV-strålning följs upp genom statistik över antalet nya fall av hudcancer varje år. I Hallands län har man kunnat se en minskning de senaste åren men statistik från 2018 visar att antalet fall ökar igen. Troligtvis kommer trenden med ett ökat antal hudcancerfall att fortsätta⁵⁴.

Det behövs fortsatta insatser för att ändra på människors solvanor, dels i form av information till de mest utsatta grupperna, barn och ungdomar, dels för att skapa fler skuggiga miljöer där framför allt barn och ungdomar vistas.

I Halland behövs ett fortsatt förebyggande arbete för att minska exponeringen och skapa skuggiga platser i planeringssammanhang vid ny bebyggelse och i samband med ombyggnationer i skol- och förskolemiljöer men även på offentliga platser såsom torg och lekplatser. Det finns även behov av återkommande kampanjer om riskerna med överdriven solning som riktar sig till allmänheten. Men andra typer av styrmedel kan även behövas för att vända trenden.

I Hallands län syns en minskning av antalet solarier och i dagsläget finns endast ett fåtal kvar. Riksdagen har fattat beslut om en åldersgräns på 18 år för att sola i solarium. Lagändringen trädde i kraft den 1 september 2018. Det är än så länge för tidigt att säga vilken effekt åldersgränsen har, eftersom hudcancer tar lång tid att utveckla. Det kommer att dröja många år innan det går att utvärdera resultatet.

8.4.3 Elektromagnetiska fält

Trådlös elektromagnetisk överföring ökar i samhället och därmed även förekomsten av elektromagnetiska fält, exempelvis utvecklas teknik för trådlös elektromagnetisk överföring av elektricitet för att driva elbilar och ladda batterier. Detta kan leda till både ökad och minskad exponering framöver. Här behövs det bättre kunskap kring hur vi långsiktigt påverkas.

⁵³ <https://www.stralsakerhetsmyndigheten.se/contentassets/ae6f69b03fab4139a4a1513f047f1123/202014>

⁵⁴ https://sdb.socialstyrelsen.se/if_can/val.aspx

I dagsläget finns två områden där skadliga hälsoeffekter av allmänhetens exponering för elektromagnetiska fält inte kan uteslutas med tillfredsställande säkerhet; exponering från stora kraftledningarna samt radiofrekventa elektromagnetiska fält från mobiltelefoner. Strålsäkerhetsmyndighetens miljöövervakning inom elektromagnetiska fält omfattar ett program för att följa utvecklingen av exponeringen för radiofrekventa fält i olika utomhus- och inomhusmiljöer.⁵⁵

⁵⁵ <https://www.stralsakerhetsmyndigheten.se/omraden/miljoovervakning/elektromagnetiska-falt/>

9 Ingen övergödning - Hallands län

9.1 Sammanfattning för Ingen övergödning - Hallands län

Hallands vatten är påverkade av övergödning och även om en del åtgärder har genomförts är det inte tillräckligt för att målet ska anses uppnått. Trenden har under flera år varit positiv, men är numera inte lika tydlig och det finns viss osäkerhet om det är ett trendbrott eller beror på mellanårsvariationer. Satsningen på LEVA-samordnare är en positiv insats som behöver fortsätta i kombination med en rad andra åtgärder för fortsatt minskat näringsläckage.

9.2 Utveckling i miljön och målbedömning - Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är POSITIV
- Nås miljökvalitetsmålet till 2020? NEJ

9.3 Åtgärdsarbete för Ingen övergödning - Hallands län

För att kunna nå miljömålet krävs en kombination av långsiktiga insatser inom flera olika fokusområden; jord- och skogsbruk, kommunalt och privat planeringsarbete för avlopp, utsläpp från transporter och industri med mera. Inom jordbruket är åtgärderna för minskning av kväve respektive fosfor generellt inte desamma, men gödsling, växtföljder och fång-/mellangrödor och bruksmetoder påverkar i båda fallen.

9.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

Länsstyrelsen i Hallands län har under året meddelat beslut i fem tillståndsprövningar vilket bör påverka miljömålet positivt. Samtliga verksamheter har fått villkor om att begränsa utsläpp av kväve och fosfor till ytvatten.

I Halland finns 1100 aktiva lantbrukare. Länsstyrelsen i Halland upphandlar konsulter som gör rådgivning i Greppa Näringen och ekologisk produktion. Greppa Näringen är ett sätt att med hjälp av rådgivning öka medvetandet och kunskapen kring hur läckage av näringsämnen, växtskyddsmedel och klimatgaser uppstår och vilka åtgärder lantbrukare själva kan göra för att minska dessa förluster. Under september 2019 till september 2020 har 165 enskilda rådgivningar genomförts inom Greppa Näringen. Länsstyrelsen i Halland har inom projekten Greppa Näringen och Ekologisk produktion haft kompetensutvecklande kurser för förbättrad jordhälsa samt genomfört en studieresa till Tullstorpsån i Skåne för att studera våtmarksprojekt, båda i syfte att minska växtnäringsläckage till vatten.

Under 2020 har följande nya åtagande för miljöersättning tillkommit:

- 14 lantbrukare har sökt 5-åriga åtaganden för skyddszoner (drygt 15 ha).
- 15 lantbrukare har sökt 5-åriga åtaganden för minskat kväveläckage (216 ha fånggröda och 245 ha värbearbetning).

Sedan förra rapporteringen har följande miljöinvesteringar tillkommit:

- Sju våtmarker (totalt 30,9 ha), varav en är en restaurering om 17 ha.

9.3.2 Samverkan regional och kommunal nivå - LEVA-samordnare

I Hallands län arbetar sedan 2019 fyra åtgärdssamordnare i tre olika LEVA-projekt (Lokalt Engagemang för Vatten) som finansieras med medel från Havs -och Vattenmyndigheten. Projekten är pilotprojekt och målet är att skapa ett nytt långsiktigt arbetssätt i syfte att främja minskad övergödning samt att vara startmotor för fler åtgärder mot övergödning i sjöar och hav. Förhoppningen är även att Länsstyrelsen i Halland genom projektuppföljning ska kunna

sammanställa nyttig information om vad som behövs för att driva åtgärdsarbetet och dess effekter framåt.

Länsstyrelsen i Halland är sammankallande för LEVA i länet. Projekten samverkar för att utbyta erfarenheter.

- Falkenberg kommun har ett LEVA-projekt för sex vattendrag (Suseån, Vinån, Sannarpsån, Törlan, Uttran och Ramsjökanal). Projektet har beviljats extra LOVA-stöd för att ta fram åtgärdsförslag för Vinåns och Sannarpsåns avrinningsområden.
- Hushållningssällskapet i Halland arbetar med ett LEVA-projekt i södra Halland tillsammans med markägare och lantbrukare för att identifiera gårdsspecifika lösningar för att fånga upp fosfor och kväve.
- Länsstyrelsen i Halland arbetar med ett LEVA-projekt för att främja kommunikation och samarbete mellan olika aktörer, med målet att förbättra den ekologiska statusen i tre vattendrag i norra Halland (Hovmanneån och Torpaån och Löftaån).

Länsstyrelsen i Halland bedömer att det är viktigt med en fortsatt och kontinuerlig satsning på LEVA-samordnare, eftersom de utgör en viktig kugge i arbetet med att nå verksamheter som kan tänkas göra åtgärder för att minska näringsläckaget. Länsstyrelsen i Halland vill särskilt betona vikten av kontinuitet i satsningen, då uppstartstiden för varje projekt är lång. Eftersom Hallands län är litet, tror vi att det hade varit att föredra att en huvudman samordnade LEVA-projekten.

9.3.3 Åtgärder på kommunal nivå

- Halmstads kommun har beviljats 323 000 kr i LOVA-bidrag i syfte att hitta en bra uppföljningsmetod för reningsnivån i nyanlagda små avlopp. Projektet pågår t.o.m. oktober 2021.
- Falkenbergs kommun har beviljats 300 000 kr i LOVA-bidrag i syfte att ta fram åtgärdsförslag för minskning av näringsämnen inom Vinåns och Sannarpsåns avrinningsområden. Projektet drivs av LEVA-samordnarna och pågår t.o.m. mars 2021.

9.4 Tillstånd och målbedömning för Ingen övergödning - Hallands län

Målet inte är möjligt att nå under 2020. Utvecklingsriktningen har under det senaste året gått åt fel håll, men det är för tidigt att dra några slutsatser baserat på ett års mätdata. Årliga variationer kan delvis bero på stora skillnader i regnmängden på hösten. Antalet kraftiga regn ökar, vilket även ökar transporten av fosfor från fälten.

9.4.1 Tillstånd i sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten

”Hallands vatten är påverkade av övergödning. De viktigaste källorna till detta utgörs av markanvändning och utsläpp från industrier, avloppsreningsverk och enskilda avlopp, men ett högt kvävenedfall till skogen kan också bidra. Utsläpp av kväveoxider (NOX), främst från transporter och industri, tillsammans med utsläpp av ammoniak (NH₃), främst från jordbruket, leder till kvävenedfall som kan orsaka både övergödning och försurning av mark och vatten. Övergödning av marken kan leda till en förändrad markvegetation. Det kväve som inte tas upp av skogsekosystemen, och som uppmäts som förhöjda halter av främst nitratkväve i markvattnet, kan transporteras vidare och bidra till förhöjda nitrathalter i grundvattnet och därmed försämrad dricksvattenkvalitet, samt övergödning av sjö- och kustvatten.”⁵⁶

”Det beräknade årliga totala kvävenedfallet till barrskog Halland varierade under 2018/19 mellan

⁵⁶ Försurning och övergödning i Hallands län, Resultat från Krondroppsnätet till och med 2018/19, IVL Svenska Miljöinstitutet 2020, Författare Gunilla Pihl Karlsson (IVL), Cecilia Akselsson (Lunds universitet), Sofie Hellsten, Per Erik Karlsson (IVL)

10 kg per hektar i norra och 16 kg per hektar i de södra delarna av länet, vilket klart överskrider den kritiska belastningsgränsen för barr- och lövskog i Sverige, 5 respektive 10 kg kväve per hektar och år.”⁵⁷

Trenderna i Halland för utsläpp av kväve och fosfor till havet, liksom utsläppen av näringsämnen till luft, har varit lite nedåtgående, men inte år 2019. Det återstår att se ifall detta är en bestående trend eller kan vändas med de förnyade insatser som görs. Övergödning av kväve hänger även samman med hur väl denitrifikationen i jorden fungerar. Nitrat kan bilda ren lustgas, en gas som i högsta grad bidrar till både kväve- och klimatgasutsläpp. Om jorden är beväxt större delen av året kan växterna bättre ta hand om både kväve och fosfor.

Mellanårsvariationerna i transporten av näringsämnen från de halländska vattendragen till kusten är stor. Transporten av både kväve och fosfor var betydligt högre under år 2019 än under år 2018. Den största anledningen till detta är att år 2018 var relativt torrt och år 2019 var blött. Vid kraftiga regn ökar erosionen och transporten av näringsämnen från mark till vattendrag. Fosfor påverkas mest av erosion, då det ofta är bundet till små partiklar.

Transporten av totalfosfor till havet beräknades år 2019 till 278 ton jämfört med 149 ton år 2018. Motsvarande för totalkväve var 11 520 ton år 2019 jämfört med 6841 ton år 2018 (se diagram 2 och 3). Beräkningarna bygger på resultat från vattenkemiska provtagningar i 16 vattendrag som ingår i den nationella och regionala miljöövervakningen samt flödesdata från SMHI. I beräkningarna inkluderas inte utsläpp av näringsämnen som sker direkt till havet (tex från kommunala avloppsreningsverk).

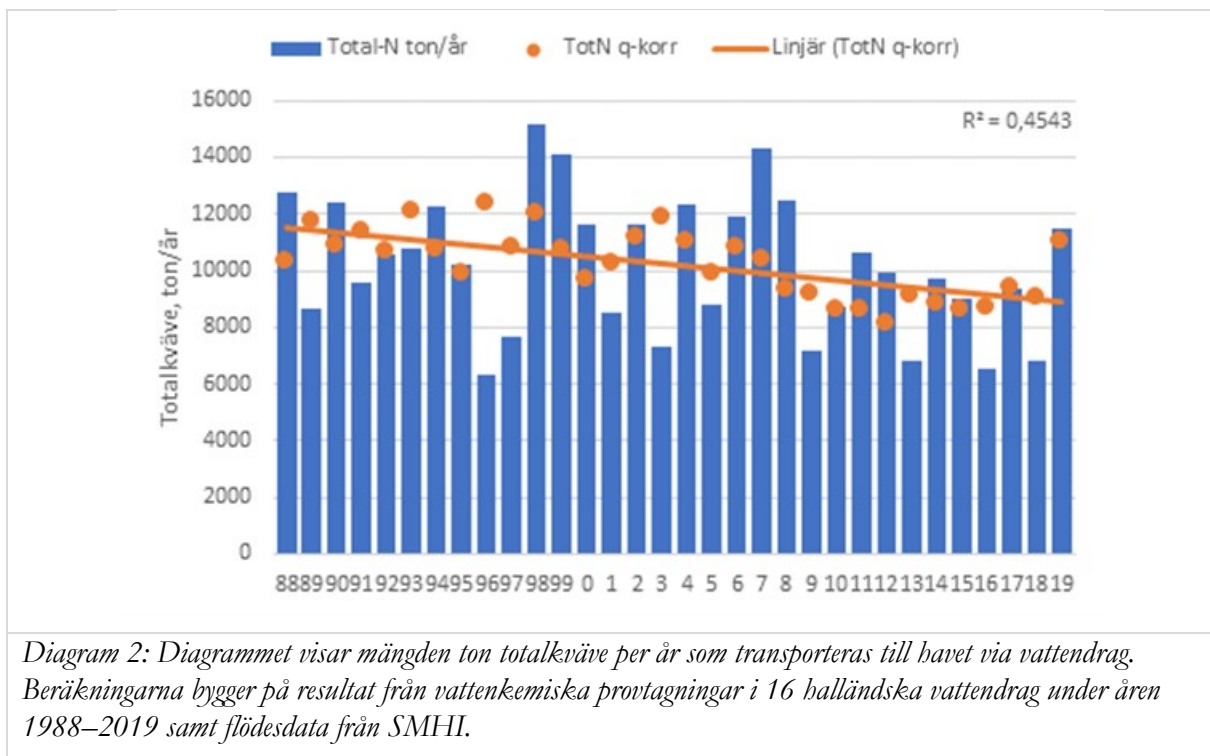
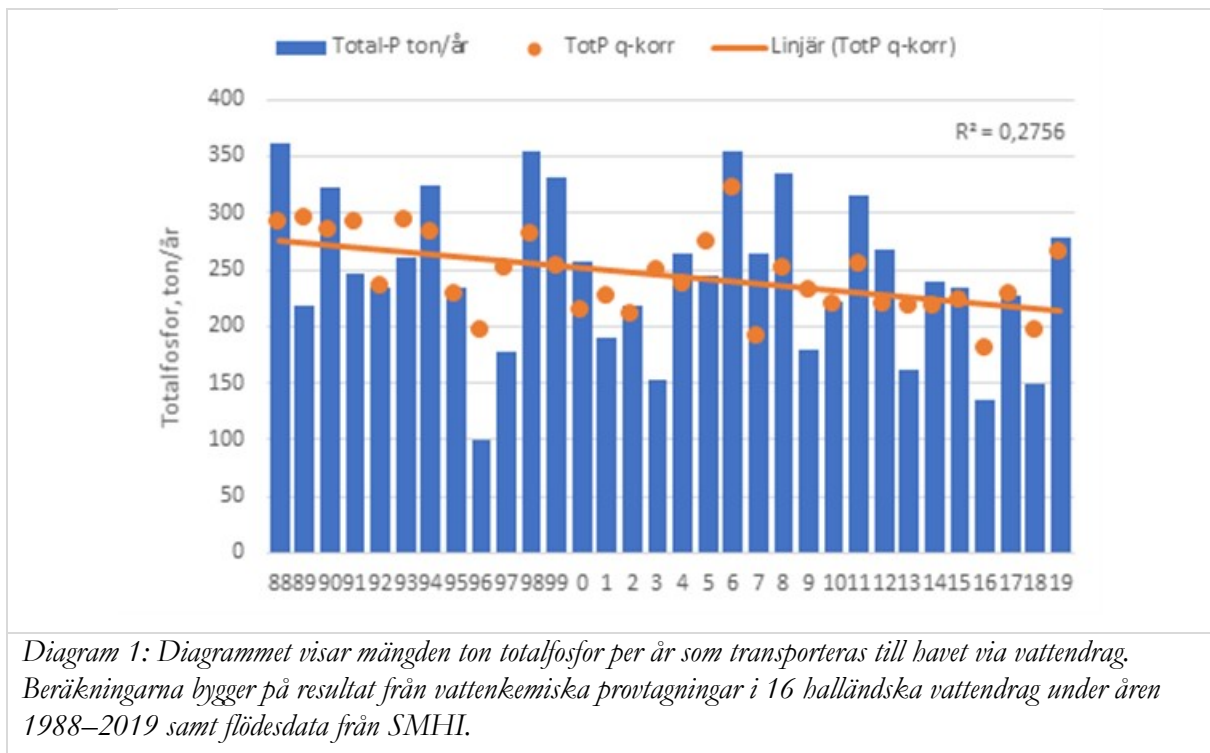
Från 1960 till 2010 beräknas tillförseln av industriellt reaktivt kväve i jordbruket i världen totalt, ha ökat till 150 miljoner ton N/år. I Sverige ligger givorna av handelsgödselkväve fortfarande högt i jämförelse med många andra länder.

9.4.2 Viktiga insatser framöver

Följande insatser är av stor betydelse för att genom regionala insatser nå preciseringarna inom miljömålet:

- Fortsatt och långsiktig satsning på åtgärdsarbete med hjälp av LEVA-samordnare
- Odlings- och brukningsåtgärder i jord- och skogsbruket samt inom hästnäringen
- Bättre avloppssystem utan läckage samt bättre vattenrening
- Minskning av kväve från transporter och industrier
- Mindre mängd tillförd industriell fosforgödsel
- Mindre mängd tillförd löslig handelsgödsel från industriell kvävefixering i omlopp
- Anläggning av våtmarker och fosfordammar

⁵⁷ Förurning och övergödning i Hallands län, Resultat från Krondroppsnätet till och med 2018/19, IVL Svenska Miljöinstitutet 2020, Författare Gunilla Pihl Karlsson (IVL), Cecilia Akselsson (Lunds universitet), Sofie Hellsten, Per Erik Karlsson (IVL)

10 Levande sjöar och vattendrag – Hallands län

10.1 Sammanfattning för Levande sjöar och vattendrag – Hallands län

Vi är idag långt ifrån att nå miljömålet. Vid den senaste statusklassningen av Hallands vatten bedömdes 23 % till god ekologisk status. Fysisk påverkan är ett av länets största miljöproblem i sjöar och vattendrag men även försurning och övergödning har stor påverkan. Arbetet med den nationella planen för omprövning av vattenkraftverk förväntas bli ett viktigt verktyg i arbetet för miljömålet. Arbetet med att restaurera länets vatten pågår men i för långsam takt.

10.2 Utveckling i miljön och målbedömning – Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
Nås miljökvalitetsmålet till 2020? NEJ

10.3 Åtgärdsarbete för Levande sjöar och vattendrag – Hallands län

I Halland sker mycket arbete kopplat till framtagande av kunskapsunderlag som ger ökad kännedom om miljöproblem och behov av åtgärder. Mycket av länets vattenkemiska provtagningar kopplar till miljömålet och det görs arbete med samordning och administration av kalkningsverksamhet och kalkeffektuppföljning.

10.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Beredningssekretariatet i Halland har under året bland annat arbetat med att föra ut kunskap om den nya statusklassningen för länets vatten. Beredningssekretariatet har spelat in en film med grundläggande information om hur klassningen går till som spridits till länets vattenråd och kommuner. Under året har beredningssekretariatet även deltagit på flera vattenrådsträffar (fysiskt eller digitalt) samt på möten med kommunala politiker och tjänstemän. Syftet har varit att höja kunskapen om statusen på länets vatten för att också ge en förståelse för behovet av åtgärder och öka incitamentet till att genomföra såväl de administrativa åtgärderna i kommande åtgärdsprogram som rent fysiska åtgärder i vattenmiljöerna.
- Genom kalkningen har vi lyckats bevara eller återställa förhållandena i många försurade vatten⁵⁸ och fortsatt kalkning är en förutsättning för många arters överlevnad.
- Länsstyrelsen i Hallands län har skriftligen yttrat sig samt deltagit vid huvudförhandlingar vid Mark- och miljödomstolen för vissa av de nio vattenanläggningar som förelagts att söka tillstånd enligt miljöbalken. Länsstyrelsens arbete med att identifiera och prioritera de vattenanläggningar som ligger utanför den nationella provningsplanen för vattenkraft pågår.
- Inom arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter har Länsstyrelsen i Halland utfört inventeringar och informationsinsatser för att få och förmedla kunskap för att på så sätt skapa förutsättningar för förstärkta åtgärder. Informationsinsatser om hotade arter och framför allt havsnejonöga har under året gjorts i media, tidningar, radio och TV. Information har även förts ut till vattenråd och kommuner och via länsstyrelsens hemsida. Inventering av musslor har utförts i Halland inkluderat uppmärkning av regionala miljöövervakningsstationer. Den årliga inventeringen av havsnejonöga både i Halland och i grannlänen visar att vi har uppskattningsvis ca 100 individer kvar och det finns stort behov av förstärkta insatser för artens fortlevnad. Inom ÅGP för havsnejonöga har internationella kontakter skapats då Sverige har ett internationellt ansvar för att gynnsam bevarandestatus för arten ska uppnås. En internationell workshop var planerad och klar för att hållas i Falkenberg

⁵⁸ Holmström, C., Pröjts, J., Bengtsson, B. Bottenfauna i Hallands län 2016. Biologisk uppföljning i kalkade vatten. Länsstyrelsen i Hallands län. Meddelande 2016:20

i juni men fick ställas in på grund av pandemin. Ett internationellt mailnätverk har skapats som Hallands län koordinerar. Detta ger alla länder med havsnejonöga möjlighet att samverka, ställa frågor och utbyta kunskap. Ett nationellt Åtgärdsprogram för havsnejonöga stod klart i våras och Halland är ansvarigt koordinerande län för programmet.

- Mycket av arbetet rörande kulturmiljöfrågor med koppling till miljömålet har i Halland under 2020 inneburit deltagande i den interna vattenverksamhetsgruppen som arbetar med frågor kopplade till den nationella planen för moderna miljövillkor för vattenkraften och övriga vattenrelaterade frågor kopplade till kulturmiljö.

Under 2020 har Länsstyrelsen i Hallands län beviljat statliga bidrag på runt 200 000 kronor till byggnadsvård, kunskapsunderlag och tillgänglighetsåtgärder för vattenanknutna kulturmiljöer. Åtgärderna bidrar till att kulturvärden i vattenanknutna miljöer bevaras, används och utvecklas.

10.4 Tillstånd och målbedömning för Levande sjöar och vattendrag – Hallands län

Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel. Det går inte att se någon tydlig utveckling för miljötillståndet nu eller framåt de närmsta åren.

Länets största miljöproblem i sjöar och vattendrag är fysisk påverkan men även försurning⁵⁹ och övergödning⁶⁰ är betydande problem som kommer att kvarstå efter 2020. Skyddet av värdefulla natur- och kulturmiljöer går alldeles för långsamt och resurserna måste förstärkas. Arbetet med den nationella planen för omprövning av vattenkraftverk förväntas bli ett viktigt verktyg i arbetet för miljömålet. Det bedrivs ett kontinuerligt arbete med restaurering av biotoper i vattendrag men insatserna är små jämfört med den fysiska påverkan som vattenmiljöerna utsatts för. Nya samarbetsformer och kunskapsunderlag som tagits fram i länet är viktiga verktyg för fortsatt arbete.

Halland är ett landskap som är kraftigt hydrologiskt påverkat av markavvattning och därför har landskapet en dålig vattenhushållningsförmåga i extrema värmeperioder. Effekterna från den torra och varma sommaren 2018 är ännu inte helt kända. Elfiskeresultat från 2019 visade på kraftigt negativ påverkan i flera mindre vattendrag, årets elfisken har dock varit avsevärt bättre i framför allt de mindre vattendragen. Hur den långsiktiga påverkan blir återstår att se. Förutom effekterna på den biologiska mångfalden påverkas sportfisket efter lax och havsöring negativt, och därmed fick torkan 2018 inverkan på folkhälsa, fisketurism och rekreativsmöjligheter.

10.4.1 God ekologisk och kemisk status

Av de 361 klassade vattenförekomsterna (sjöar och vattendrag) i länet har 23 procent god ekologisk status⁶¹. 19 vattenförekomster är klassade som kraftigt modifierade och av dessa har samtliga otillfredsställande ekologisk potential. Inga vattenförekomster klarar kraven för god kemisk status på grund av generellt höga halter av kvicksilver och PBDE i fisk. För en majoritet av vattenförekomsterna saknas det kunskap om miljögifter/kemisk status i övrigt, PFAS i halter över riktvärdena har dock uppmätts i några vattenförekomster.

⁵⁹ Regional uppföljning av "Bara naturlig försurning", 2020. Länsstyrelsen i Hallands län.

⁶⁰ Regional uppföljning av "Ingen övergödning", 2020. Länsstyrelsen i Hallands län.

⁶¹ Uttag från VISS 2019-10-10. www.viss.lansstyrelsen.se

Genomförandet av Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram ⁶² är en förutsättning för att nå god status. Fortfarande saknas det tillräckliga resurser för att genomföra programmen. Fortsatt kalkning är en grundförutsättning för att upprätthålla god status i försurade vatten. Bristande underlag om miljögifter i vattenförekomsterna försvårar arbetet med att nå god kemisk status.

10.4.2 Naturliga strukturer och flöden

Länets vattendrag är påverkade av fysiska ingrepp genom vattenkraft, rensning, rätning och invallning och många sjöar är reglerade. Fysisk påverkan är ett av de största hoten mot den biologiska mångfalden i rinnande vatten ⁶³. Dammar behöver åtgärdas för att skapa fria vandringvägar upp- och nedströms. För vattenkraft med nolltappning, korttidsreglering eller som på annat sätt inte bedrivs enligt miljöbalkens krav behövs en översyn för att avgöra om flödena behöver anpassas. Att avlägsna fysiska hinder kan ur ett ekologiskt perspektiv vara en bättre lösning i vissa fall. För att nå framgång i vattenarbetet krävs både samverkan och ökade resurser.

1.4.3 Gynnsam bevarandestatus, hotade arter och återställda livsmiljöer

För att skapa förutsättningar för en rik biologisk mångfald krävs utöver fortsatta åtgärder mot försurning och övergödning även en kraftsamling för att återställa förstörda miljöer och återfå en naturlig flödesdynamik. Under sommaren 2016 påträffades glädjande nog ett bestånd av flodkräfta i Ätran. Restaureringsprojekt är ofta komplicerade och tar lång tid att genomföra vilket kräver kontinuitet både vad gäller personella och ekonomiska resurser.

1.4.4 Bevarade natur- och kulturvärden samt friluftsliv

Den regionala strategin för skydd av naturvärden i och invid sötvatten ⁶⁴ är ett steg i rätt riktning för att skydda natur- och kulturvärden. Arbetet med att skydda områdena går dock långsamt, främst på grund av otillräckliga handläggningsresurser på Länsstyrelsen.

⁶² Vattenmyndigheten Västerhavet. Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärder riktade till myndigheter och kommuner samt konsekvensanalys

⁶³ Näslund, I., Kling, J. & Bergengren, J. 2013. Vattenkraftens påverkan på akvatiska ekosystem – en litteratursammanställning. Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2013:10

⁶⁴ Strand, V. 2016. Strategi för skydd av naturvärden i och invid sötvatten. Länsstyrelsen i Hallands län. Meddelande 2016:3

11 Grundvatten av god kvalitet - Länsstyrelsen i Hallands län

11.1 Sammanfattning för Grundvatten av god kvalitet – Hallands län

Grundvattenfrågor har fått stor uppmärksamhet de senaste åren eftersom bland annat nivåerna i grundvattenmagasinen varierat. Grundvattennivåerna i Halland har varit normala eller över de normala den största delen av sommaren 2020. På grund av att grundvattenövervakningen regionalt sker i liten omfattning är bedömningen av trenden för utvecklingen i miljön osäker.

11.2 Utveckling i miljön och målbedömning – Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljökvalitetsmålet till 2020? NEJ

11.3 Åtgärdsarbete för Grundvatten av god kvalitet – Hallands län

11.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Länsstyrelsen har med hjälp av en konsult arbetat med att ta fram en regional vattenförsörjningsplan för att säkerställa att det finns grundvatten av god kvalitet i framtiden och att denna resurs synliggörs i exempelvis planering och vid exploatering. På grund av covid-19 har arbetet försenats eftersom arbetet förutsätter att deltagarna träffas fysiskt.
- Länsstyrelsen i Hallands län har initierat en miljöundersökning och riskbedömning av PFAS i anslutning till ett större industriområde. Provtagning har skett både i yt- och grundvatten. Resultatet från laboratorieanalyserna visar att halterna av PFAS varierar kraftigt inom området. I cirka hälften av analyserna uppmättes halter över åtgärdsgränsen för dricksvatten. Kunskapen från undersökningen är viktig för det fortsatta arbetet med PFAS-frågan och miljöövervakning i länet.
- Länsstyrelsen i Hallands län har fortsatt att ha en samordnande roll i syfte att underlätta dialogen mellan berörda aktörer kopplat till PFAS-problematiken i Halmstad.

11.3.2 Åtgärder på kommunal nivå

- Kommunerna i Hallands län har deltagit i framtagandet av den regionala vattenförsörjningsplanen.
- Halmstads kommun har ansökt om att revidera vattenskyddsområden för två grundvattentäkter.

11.4 Tillstånd och målbedömning för Grundvatten av god kvalitet – Hallands län

Länsstyrelsen bedömer att målet inte är möjligt att nå till år 2020 med i dag beslutade styrmedel. Det går inte att se en tydlig riktning för utvecklingen i grundvattnet.

Problem med grundvattenkvaliteten och grundvattenkapaciteten finns, framför allt i de södra delarna av Halland.

Arbetet med bildande av eller revidering av befintliga vattenskyddsområden pågår och alla större allmänna vattentäkter har vattenskyddsområden enligt miljöbalken. Arbetet med att ta fram en regional vattenförsörjningsplan är i sitt sluske men har försenats på grund av covid-19.

Nivåmätningar⁶⁵ av Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) visar att det varit höga grundvattennivåer under vintern i både små och stora magasin. Under våren och hösten har nivåerna varit under de normala i de små magasinerna men normala eller över de normala i stora magasin. Under hela sommaren har det varit normala till höga grundvattennivåer i stora magasin medan det vissa tider varit nivåer under de normala i små magasin.

Två av länets 61 grundvattenförekomster har otillfredsställande kemisk status⁶⁶, en med avseende på förhöjda nitrathalter och en med avseende på PFAS 11. Övriga förekomster uppnår god kemisk status, men drygt 60 procent av de här förekomsterna saknar helt kemiska underlagsdata och ska därför enligt riktlinjer betraktas uppnå god kemisk status. Cirka 2/3 av förekomsterna bedöms vara i riskzonen att inte uppnå god kemisk status år 2021 med avseende på bland annat bekämpningsmedel, nitrat samt nationell påverkansanalys⁶⁷. Alla grundvattenförekomster har god kvantitativ status och inga bedöms vara i riskzonen att inte uppnå god kvantitativ status år 2021⁶⁸. Även den kvantitativa statusen betraktas som god eftersom underlagsdata saknas⁶⁹.

Grundvattenövervakningen behöver ökas för att förbättra kunskapen och för att kunna göra säkra bedömningar av vattnets kemiska och kvantitativa status. Övervakningen behövs även för att kunna prioritera åtgärder och följa upp effekterna av genomförda åtgärder. En ökad samordning av den nationella och den regionala miljöövervakningen möjliggör en mer tillförlitlig bedömning av miljötillståndet och en kostnadseffektiv miljöövervakning. Antalet provtagningslokaler för både kemisk och kvantitativ övervakning behöver öka, liksom kunskapen om vilka ämnen som finns i grundvattnet. Med återkommande screening kan kända ämnen samt eventuella ämnen som vi idag inte har vetskap om fångas upp.

Det genomförs ingen regional övervakning av grundvattennivåer i Halland. Länsstyrelsen behöver utveckla ett övervakningsnät för att öka kunskapen om grundvattnets nivåer. Ett fåtal platser i länet ingår dock i den nationella nivåövervakningen.

⁶⁵ <https://www.sgu.se>

⁶⁶ <http://www.viss.lst.se>

⁶⁷ LIVSFS 2001:30, SOSFS 2003:17

⁶⁸ <http://www.viss.lst.se>

⁶⁹ <http://www.livsmedelsverket.se>

12 Hav i balans samt levande kust och skärgård - Hallands län

12.1 Sammanfattning för Hav i balans samt levande kust och skärgård – Hallands län

Den mänskliga påverkan är omfattande och miljöåtgärderna är otillräckliga. Samtidigt är kunskaperna om havet på många sätt ännu bristfälliga. Det krävs samordnade insatser regionalt, nationellt och internationellt för att uppnå miljömålet. Andra intressen, såsom havsplanernas förslag till exploatering i marina skyddade områden, riskerar att motarbeta miljömålet. Genomförda åtgärder på land mot övergödning har gett resultat i kustvattnet.

12.2 Utveckling i miljön och målbedömning – Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEGATIV
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2020? NEJ

12.3 Åtgärdsarbete för Hav i balans samt levande kust och skärgård – Hallands län

Tillsammans har länsstyrelserna i Västra Götaland, Skåne och Halland utarbetat och fastställt ”Strategi för skydd och förvaltning av marina miljöer och arter i Västerhavet”. Förhandlingar om att begränsa fiske i utsjöns Natura 2000-områden fortskrider på EU-nivå. Fiskereglering i ovan nämnda områden är en nödvändig bevarandeåtgärd för att fullfölja regeringsuppdrag samt uppfylla EU:s art- och habitatdirektiv.

12.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Länsstyrelsen i Hallands län driver undersökningar av bubbelrev på Stora Middelgrund och Röde bank i syfte att öka kunskapen om dem. Likaså genomförs fågelinventeringar på utsjöbankarna.
- Länsstyrelsen i Hallands län har drivit flera projekt för att öka kunskapen om Kattegatts djupa mjukbottnar. Under 2016-2018^{70,71,72,73,74,75,76,77} samt 2020 har flera områden videokarterats.
- Länsstyrelsen i Hallands län har kommit långt i processen med två marina naturreservat med syftet att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara naturmiljöer, såsom grunda mjukbottnar.
- Länsstyrelsen i Hallands län har på uppdrag av Region Halland tagit fram ett kunskapsunderlag avseende kulturmiljöer längst en planerad kustnära vandringsled genom länet. Syftet är att lyfta kulturmiljövärdena i kustlandskapet.

⁷⁰ Videoundersökningar av epifauna i Kattegatt 2016. Del 1 av 3: Stora Middelgrund och Röde bank. Meddelande 2017:7. Länsstyrelsen i Hallands län.

⁷¹ Videoundersökningar av epifauna i Kattegatt 2016. Del 2 av 3: Djupområden vid Fladen. Meddelande 2017:8. Länsstyrelsen i Hallands län.

⁷² Videoundersökningar av epifauna i Kattegatt 2016. Del 3 av 3: Djupare delar av södra-mellersta Kattegatt. Meddelande 2017:9. Länsstyrelsen i Hallands län.

⁷³ Videoundersökningar av epifauna i Kattegatt 2016. Del 1 av 3: Stora Middelgrund och Röde bank. Meddelande 2017:7. Länsstyrelsen i Hallands län.

⁷⁴ Videoundersökningar av epifauna i Kattegatt 2016. Del 2 av 3: Djupområden vid Fladen. Meddelande 2017:8. Länsstyrelsen i Hallands län.

⁷⁵ Videoundersökningar av epifauna i Kattegatt 2016. Del 3 av 3: Djupare delar av södra-mellersta Kattegatt. Meddelande 2017:9. Länsstyrelsen i Hallands län.

⁷⁶ Videoundersökningar av epifauna i Kattegatt 2017, del 1 av 2: Djupare delar av mellersta Kattegatt. Länsstyrelsen i Hallands län, Naturvårdsenheten, Meddelande 2018:8.

⁷⁷ Videoundersökningar av epifauna i Kattegatt 2017, del 2 av 2: Djupare delar av Lilla Middelgrund. Länsstyrelsen i Hallands län, Naturvårdsenheten, Meddelande 2018:9.

12.3.2 Åtgärder på kommunal nivå

- Kattegatts kustvattenråd arrangerade en välbesökt invigning av Västerhavsveckan tillsammans med Mitt Hav och Naturum Kullaberg. Arbetet med strandstädning fortsätter.
- Falkenbergs, Varbergs och Halmstads kommuner, LRF och Högskolan i Halmstad driver projektet LEVA mellersta Halland 2019-2022. Syftet är att utveckla ett nytt arbetssätt och stimulera fler åtgärder inom jordbruket för att minska näringsläckage. Projektet har förstärkts med LOVA-bidrag.

12.4 Tillstånd och målbedömning för Hav i balans samt levande kust och skärgård – Hallands län

Målet bedöms ha fortsatt stora utmaningar, främst på grund av svaga fiskbestånd, dålig rekrytering, fysisk exploatering samt kunskaps- och resursbrist. Den minskande problematiken med övergödning i Kattegatts kustvatten kan tolkas som att det fleråriga åtgärdsarbetet på land och i sötvatten ger resultat.

Målet nås ej till 2020 med befintliga och beslutade styrmedel. Trenden bedöms som negativ. Bedömningen grundar sig främst på att den positiva trend som Kattegatt-torsken visade mellan 2010 och 2016 helt uteblivit under 2017–2019. Lekbiomassan 2019 verkar vara på historiskt låga nivåer och rekryteringen år 2018 och 2019 är de lägsta under hela tidsserien, 1998–2019⁷⁸.

Kunskapen om havsmiljön är trots flertalet insatser de senaste åren fortfarande bristfällig då vattenmiljön till stor del är okaraterad jämfört med landområden. Långsiktig planering och finansiering krävs för kartläggningar liksom stabila organisationer som kan arbeta för att miljömålet uppnås. Riktade medel till marint områdesskydd möjliggör utarbetandet av regionala strategier och handlingsplaner samt säkerställer ett långsiktigt skydd för särskilt värdefulla marina områden enligt den nationella handlingsplanen för marint områdesskydd⁷⁹.

12.4.1 Övergripande

Problem med fintrådiga alger längs kusten kan möjligen härledas till top-down effekter när större rovfiskbestånd försvinner. Kattegatts övriga fiskbestånd har inte heller förbättrats nämnvärt. Det är av yttersta vikt för fiskbeståndens utveckling att de fiskefria områdenas fiskeregleringar kvarstår eller skärps, inte minst i Natura 2000-områden. Viktiga marina livsmiljöer, till exempel bubbelrev, finns fortfarande på utsjöbankarna vilka utgör tillflyktsorter för tillbakaträngda arter. Det är därför mycket angeläget att föreslagen fiskereglering blir internationellt antagen samt att värdefulla områden längs kusten skyddas från skadligt fiske.

12.4.2 Tillstånd

Den senaste treårsperioden (2017 - 2019) har både stationerna inom den regionala kustvattenkontrollen och de nationella stationerna haft hög ekologisk status vad gäller växtplankton.

Statusen för näringsämnen har under den senaste treårsperioden (2017–2019) klassats som hög vid mätstationerna som ingår i kustvattenkontrollen och god i de nationella stationerna⁸⁰.

⁷⁸ Havs- och vattenmyndigheten (2020). Fisk- och skaldjursbestånd i hav och sötvatten 2019. Resursöversikt.

⁷⁹ Havs- och vattenmyndigheten rapport 2016. Handlingsplan för marint områdesskydd - Myllrande mångfald och unika naturvärden i ett ekologiskt nätverk under ytan. Slutredovisning av regeringsuppdrag M2015/771/Nm

⁸⁰ Medins Havs och Vattenkonsulter (2020). Årsrapport 2019 med utvärdering 1993–2019, Hydrografi & Växtplankton, Hallands Kustvattenkontroll.

Närsalterna har de senaste 20 åren minskat i Kattegatt, vilket kan tolkas som att åtgärder har gett resultat. Kattegatt närmar sig HELCOMS belastningsmål för 2021⁸¹.

Makroalger klassas till hög status i alla tre vattenförekomster som klassades 2019⁸².

Bottenfaunans status har försämrats för en station och klassas 2019 till dålig status, en station har otillfredsställande, en station har god och övriga har måttlig status.

För bottenfaunan har medelvärdet på samtliga stationer för antal arter, individtäthet och biomassa minskat med ca 24% och sedimentets organiska halt med ca 13%, mellan 1993 – 2019. Trenderna är tydliga för flertalet stationer samt liknande för närliggande områden vilket talar för att förändringarna kan bero på gemensamma storskaliga påverkansfaktorer⁸³.

12.4.3 Kulturlämningar under vatten

I samband med arbetet med havsplanen har det blivit tydligt att det saknas bra kunskapsunderlag för kulturmiljö i havsområdet och i kustbandet. Kulturmiljöregistret behöver kompletteras och kvalitetsgranskas. Det saknas underlag som visar vilka havsområden som omfattar s.k. sjunkna landskap där stenåldersboplatser finns. Här finns ett stort behov av förbättring för att kulturvärden ska bevaras och utvecklas.

12.4.4 Sammanfattningsvis

Inga bedömningsgrunder finns ännu för fisk i havet för vattendirektivet. Stora förändringar har skett i fiskbeståndens täthet och storlekssammansättning sedan 1920-talet. Många kommersiellt viktiga arter förekommer i allt glesare bestånd, särskilt större, vuxen fisk⁸⁴.

Förutom överfiske så utgör fysisk exploatering, störande friluftslivsaktiviteter, miljögifter, övergödning, klimatförändring, invasiva arter och undervattensbuller hot mot Kattegatts produktionsförmåga och biologiska mångfald. Det behövs ökad vaksamhet över bevarandet av den marina miljön och biologisk mångfald i havet.

Det är svårt att uppnå miljömålet då belastningarna på den marina miljön blir fler och många av dem större i omfattning. Därtill står de marina målsättningarna delvis i konflikt med andra målsättningar såsom Havsplanernas föreslagna exploatering i Natura 2000-områden eller den fortsatta utbyggnaden längs kusten.

⁸¹ HELCOM Ministerial meeting 2018. Implementation of the Baltic Sea Action Plan 2018 – Three years left to reach good environmental status.

⁸² Personlig kommentar från Bo Gustafsson, marinbiolog på Länsstyrelsen i Hallands län.

⁸³ PAG (2020). Bottenfaunan längs Hallandskusten 2019 och under perioden 1993-2019.

⁸⁴ Havsmiljöinstitutets rapport till regeringen 2011 om överfiske, genetisk variation och expertförsörjning.

13 Myllrande våtmarker – Hallands län

13.1 Sammanfattning för Myllrande våtmarker – Hallands län

Våtmarker har försvunnit eller skadats av utdikning och annan mänsklig påverkan i stor skala och under flera århundraden. Skärpt lagstiftning om hydrologisk hänsyn och återställande behövs inom de areella näringarna. Arbetet med återskapande inom landsbygdsprogrammet har avstannat, men våtmarkssatsningen ger en del arealer inom skyddade område. Sammantaget är bedömningen negativ för våtmarker.

13.2 Utveckling i miljön och målbedömning – Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEGATIV
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2020? NEJ

13.3 Åtgärdsarbete för Myllrande våtmarker – Hallands län

13.3.1 Åtgärder på regional nivå - myndigheter

Åtgärdsarbetet gällande återskapande av våtmarker har ökat i Hallands län tack vare regeringens våtmarkssatsning. Satsningen har varit en katalysator för att få igång våtmarksarbetet i skyddade områden.

Under 2020 har det i Halland färdigställts ca 12 hektar våtmarker i fem olika projekt inom landsbygdsprogrammet. Totalt har 667 hektar våtmarker anlagts eller restaurerats sedan år 2000 (EU:s landsbygdsprogram samt lokalt investeringsprogram, LIP). Utöver detta tillkommer projekt som inte hunnit rapporteras eller som gjorts med andra medel. Stödsystemet för anläggande har förbättrats sedan 2010 men budgeten i landsbygdsprogrammet (2014 - 2020) krympte till cirka hälften jämfört med förra programperioden.

Det kan bli nya pengar 2021 men det är osäkert i nuläget. Ryckigheten i finansiering av våtmarksarbetet är problematiskt för både de som vill anlägga och för entreprenörer och konsulter.

Det nya nationella stödet för anläggande av våtmarker (Våtmarks-LONA) är infört. Medel har beviljats för restaurering och återskapande av våtmarker inom skyddade områden i Halland. Under 2020 har flera restaureringsprojekt påbörjats men endast ett fåtal avslutats. Detta har resulterat i ca 4 hektar färdigrestaurerade våtmarker.

13.3.2 Åtgärder på kommunal nivå

Halmstads kommun har fått LONA-medel för att utreda möjliga åtgärder för att gynna en naturlig hydromorfologi i anslutning till vattendraget Sennan. Syftet är bland annat att öka infiltrationen till en grundvattentäkt genom aktiverade svämplan (översvämningsområden).

LONA-projekt pågår i Falkenbergs kommun för att anlägga våtmarker och gynna vadarfåglar samt för att finna bra våtmarkslägen.

Kungsbacka kommun har genom LONA-bidrag tagit fram en projektplan för våtmarksanläggning vid Hammargård med fokus på näringsrening och förbättrad status för Kungsbackaån.

Kungsbacka kommun har fått LOVA-bidrag för förundersökning av våtmarksanläggning i syfte att minska fosforläckage till Hovmannaån.

Varbergs kommun har fått LOVA-bidrag för framtagande av projektplan för kustnära våtmark norr om Getterön med syfte på näringsrening, biologisk mångfald samt ökat rekreativvärde i området.

Inom LEVA-projektet Samverkan ger framgång pågår samarbete mellan Varbergs, Falkenbergs och Halmstads kommuner samt LRF och Högskolan i Halmstad. Syftet är att bidra till fler åtgärder inom jordbruket för att minska övergödningen i våra vatten. Inom detta projekt har två åtgärdssamordnare anställts.

Jättebjörnloka är på spridning utmed ett flertal vattendrag liksom den gula skunkkallan. Falkenbergs kommun har i samarbete med Högskolan i Halmstad inventerat gul skunkkalla. Resultatet visar att det finns en stor utmaning i arbetet med invasiva främmande arter⁸⁵.

Kommunerna i Halland har under året inom ramen för LONA-projektet arbetat fram en strategi för invasiva främmande arter i Hallands län. Syftet är att få ett kunskapsunderlag för kommunernas fortsatta arbete för begränsningen av invasiva arter.

13.4 Tillståndet och målbedömning för Myllrande våtmarker – Hallands län

Länsstyrelsen bedömer att målet inte kunde nås till år 2020. Även om det finns positiva inslag så är den sammanlagda bedömningen att trenden för målet som helhet fortfarande är negativ. Centralt i bedömningen är att länets våtmarker fortsätter att påverkas, huvudsakligen negativt, samt att tillräckliga styrmedel och mer miljöanpassad lagstiftning saknas för att vända utvecklingen. Även analyserna av våtmarkernas bevarandestatus och vegetationsförändringar ligger till grund för bedömningen. De areella näringarnas avkastningskrav missgynnar en mer positiv utveckling i miljön.

Utvecklingen är positiv vad gäller den del av miljömålet som handlar om anläggande av våtmarker. Länets gamla regionala delmål om 700 ha anlagda våtmarker till år 2010 kan konstateras vara uppfyllt vilket är glädjande. Det nystartade projektet med åtgärdssamordnare i vissa områden i länet kopplade till LEVA-projektet kan på sikt öka anläggningstakten och kvaliteten på våtmarker som näringsfällor. Våtmarkssatsningen är mycket viktig för att hydrologiskt kunna restaurera våtmarker inom skyddade områden. Betydande arealer finns att restaurera.

13.4.1 Återskapade våtmarker och arters spridningsmöjligheter

Bevarandestatusen för länets våtmarkstyper och arter är generellt dålig på grund av markavvattning och utebliven eller svag hävd. Större resurser och intresse krävs inom alla sektorer, både inom myndigheter och i de areella näringarna, för att nå målet. Våtmarks-LONA som igångsattes under 2018 är ett steg i rätt riktning även om betydligt större satsningar behövs. Satsningen är mycket viktig för preciseringen om återskapade våtmarker och har gjort att denna del av miljömålet fått en positiv utveckling i Halland trots neddragningar inom landsbygdsprogrammet.

13.4.2 Ekosystemtjänster

Befintliga diken och gamla grävningar i vattendrag orsakar problem med dålig vattenkvalitet, torka och stora flödesvariationer i Halland. Bristande hänsyn inom de areella näringarna samt dikesrensningar fortsätter att intensifiera problembilden.

För att återfå fler ekosystemtjänster kopplat till en naturlig hydrologi måste det införas kraftiga begränsningar i rätten till att underhålla diken i skogsmark. Lagstiftningen behöver moderniseras

⁸⁵ Linda Corneliusson, ekologisk hållbarhet, Falkenbergs kommun

för att underlätta omprövning av otidsenliga vattendomar och dikningsföretag för att möjliggöra återskapande av en mer naturlig hydrologi i en större andel av landskapet. Restaureringsåtgärder på avrinningsområdesnivå är nödvändiga för att nå målet.

Ett enklare stödsystem för att återställa våtmarker i skogsmiljö borde införas. Idag finns inga attraktiva stöd att söka för privata markägare som vill restaurera eller anlägga våtmarker i skogsmark.

Analys inom miljöövervakningen visar att vegetationen förändras i länets våtmarker (mossar och kärr)⁸⁶. Orsakerna är kvävenedfall och upphörd hävd, vilket gör att högvuxna konkurrensstarka arter gynnas och vitmossor missgynnas. Rensning av diken skapar problem med grumling, sänkta grundvattennivåer och stora flödesvariationer. Skyddsdikning inom skogsbruket förstärker problembilden med kraftig variation i vattendragens flöden.

Idag läcker dikad torvmark stora mängder koldioxid och lustgas till atmosfären. År 2014 beräknades avgången från dikad torvmark i Sverige uppgå till drygt 10 miljoner ton koldioxidekvivalenter vilket utgör en märkbar del av Sveriges totala växthusgasutsläpp⁸⁷. Våtmarker som idag är kolkällor kan efter restaureringar istället bli kolsänkor.

13.4.3 Friluftsliv och buller

Bullerdämpande åtgärder bör göras vid fågelvåtmarker och strandängar i anslutning till större vägar i Halland, framförallt utmed E6. Projekt är under utredning avseende åtgärder på Trönninge ängar naturreservat.

⁸⁶ Flodin, L.-Å. & Gunnarsson, U. 2008

⁸⁷ Jordbruksverket. Rapport 2014:24

14 Levande skogar – Hallands län

14.1 Sammanfattning för Levande skogar – Hallands län

Vissa biologiska kvaliteter ökar, andra är oförändrade eller minskar. Det finns för lite areal lämpliga livsmiljöer för arter. Skyddet av viktiga naturmiljöer går för långsamt och alltför lite naturvårdande skötsel görs i dessa områden. Miljöhänsynen i skogsbruket behöver förbättras, utvecklas och omfatta alla skogsbruksåtgärder.

14.2 Utveckling i miljön och målbedömning – Hallands län

- Utvecklingen i miljön är NEGATIV
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2020: NEJ

14.3 Åtgärdsarbete för Levande skogar - Hallands län

14.3.1 Åtgärder på regional nivå - myndigheter

Under de senaste åren har Skogsstyrelsen jobbat med skärpt lagtillsyn för att tydliggöra skogsvårdslagens lagnivå för miljöhänsyn.

Skogsstyrelsens rådgivningar om naturvårdande skötsel inom Landsbygdsprogrammet Skogens miljövärden och Stöd till natur- och kulturmiljövård i skogen har haft cirka 20 deltagare under 2020.

Skogsstyrelsens arbete med hyggesfritt skogsbruk har fortsatt med utvecklingsprojekt på Björkelund och i Bexet, åtgärder i demoytor, fältträff i bokskog och kalibrering av egen personal.

Inom projektet GRIP on LIFE IP⁸⁸ har Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen i Halland genomfört aktiviteter för att sprida kunskap om hur skogsbruk och vatten påverkar och samspelar med varandra. Under året har 46 personer deltagit i vattendragsvandringar, temakvällar och skogs dagar. Sedan starten 2018 har därmed cirka 270 personer deltagit i aktiviteter. Skogsstyrelsen har även påbörjat ett arbete med en demoslinga utmed Hjärtaredsån i anslutning till GEKÅS i Ullared. Projektet jobbar också med att förbättra samverkan mellan Länsstyrelsen i Hallands län och Skogsstyrelsen vid hantering av ärenden som berör Natura-2000-områden.

Under det senaste året har Skogsstyrelsen genomfört naturvårdande skötsel i formellt skyddad skog på cirka 60 hektar. Åtgärderna motsvarar dock inte alls det skötselbehov som finns⁸⁹. Den huvudsakliga åtgärden är borttagning av gran i lövskogsmiljöer.

Länsstyrelsen i Hallands läns arbete med återskapande av sammanhängande ädellövskogar i naturreservaten fortgår. Under året avverkades och plockhuggdes gran på 45 hektar, sattes upp 9 vilthägn och planterades 8 500 ädellövskogsplantor i naturreservaten. För att gynna planterat ädellöv samt skapa heterogenitet i struktur och träarter så har 80 hektar ungskog röjts.

Länsstyrelsen i Hallands län och Skogsstyrelsen har arbetat med formellt skydd av skog. 2019-12-31 uppgick arealerna formellt skyddad skog till 9200 hektar naturreservat³, 827 hektar biotopskyddsområden och 684 hektar naturvårdsavtal. Under senaste året har ingen intresseanmälan från markägare gällande formellt skydd av skog inkommit till myndigheterna.

⁸⁸ <https://www.skogsstyrelsen.se/om-oss/var-verksamhet/projekt/grip-on-life/>

⁸⁹ <https://skogsstyrelsen.se/pressmeddelanden/ReadArticle?id=3262396>

Länsstyrelsen har tagit fram ett underlag till handlingsplan för grön infrastruktur under 2018⁹⁰. Underlaget ska ses som en plattform inför fortsatt arbete med grön infrastruktur i samverkan med landskapets aktörer. Något sådant fortsatt arbete har dock inte påbörjats ännu.

I Halland har ett Regionalt skogsprogram⁹¹ tagits fram. Skogsprogrammet är ett samverkansprojekt med dialog som bas där olika intressen kan hitta varandra och jobba tillsammans för att lösa framtidens utmaningar.

14.3.2 Åtgärder inom näringslivet

Certifierad produktiv skogsmarksareal i Halland ökade med cirka 11 000 hektar mellan 2018 och 2019 och är totalt 217 600 hektar. FSC regelverk har stärkts under 2020. Kravet på avsättningar för naturvårdsändamål (fem procent) har kompletterats med krav på att ytterligare fem procent ska skötas med anpassade metoder för att bevara och utveckla naturvärden eller sociala värden. Införandet av de nya kraven förväntas ge mer varierade skogar.

14.4 Tillstånd och målbedömning för Levande skogar - Hallands län

Miljö kvalitetsmålet är inte uppnått och kommer inte kunna nås med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder. Utvecklingen i miljön är negativ. Samhällets insatser för bevarande och skötsel av viktiga naturområden är otillräckliga. Miljö tillståndet i skogen är otillfredsställande. Brist på lämpliga livsmiljöer, otillräcklig naturvårdande skötsel och restaurering samt behov av förbättrad miljöhänsyn i skogsbruket bedöms vara viktiga orsaker.

Det finns stora behov av naturvårdande skötsel i områden med höga naturvärden. Otillräcklig skötsel, tillsammans med den i Halland snabba förändring av miljön som bland annat igenväxning leder till, ges stor betydelse i bedömningen av utvecklingen.

Det saknas fortfarande viktig kompletterande information om länets naturvärden. Tidigare uppföljning av nyckelbiotopsinventeringen⁹² visar att det i betydande grad finns värdekärnor som hittills inte har kartlagts.

Miljöhänsynen inom skogsbruket är viktig för att miljömålet ska kunna nås. Utvecklingen av miljöhänsyn inom skogsbruket kan inte bedömas eftersom Skogsstyrelsens hänsynsuppföljning inte levererat något resultat. Det saknas tillräckligt underlag för att på ett säkert sätt bedöma utvecklingen.

Efter 2018 har Skogsstyrelsens anslag för ersättningar till biotopskyddsområden och naturvårdsavtal minskat betydligt. Enligt nuvarande budgetläge kommer Skogsstyrelsen under 2021 inte ha några anslagsmedel alls till ersättningar för formellt skydd av skog utanför de fjällnära skogarna.

⁹⁰ <https://www.lansstyrelsen.se/halland/tjanster/publikationer/gron-infrastruktur---regional-handlingsplan-for-hallands-lan-version-1.html>

⁹¹ <https://www.skogsprogramhalland.se/>

⁹² <https://shop.skogsstyrelsen.se/sv/publikationer/meddelanden/kontrollinventering-av-nyckelbiotoper-ar-2000-meddelande-2001-3.html>

Det är stor skillnad mellan länets befintliga skogar och det naturvårdsbiologiska behovet av lämpliga skogsmiljöer^{93 94 95 96}. Skogarna är starkt påverkade av granskogsbruk, och unga beståndsåldrar. Samtidigt är den biologiska mångfalden beroende av ädellövskogar, gamla lövträd, lövträdsrika skogar och skogar som uppnått sena successionsstadier.

Bevarandestatusen är dålig för de flesta skogliga naturtyperna enligt EU:s habitatdirektiv. Fragmentering och arealminskning, tillsammans med avsaknad av viktiga kvaliteter är orsaker till detta. Exempelvis har arealen blandskogar äldre än 40 år minskat med cirka 40 % de senaste 30 åren och arealen tallskogar äldre än 40 år minskat med cirka 25 % mellan 2012 och 2017⁹⁷. Generellt är skogarna också förtätade och granens utbredning är en del av detta. Betydande arealer skog med kända och prioriterade värdekärnor saknar fortfarande också långsiktigt skydd och det finns ett stort behov av naturvårdande skötsel i många skogsmiljöer. Resurser för skötsel av formellt skyddade områden behövs och det behövs också åtgärder som förstärker drivkrafter till naturvårdande skötsel och användning av anpassade skogsbruksformer i andra skogsområden.

En stor del av skogarna i länet saknar viktiga strukturer för biologisk mångfald och är mycket grandominerade. Behovet att återskapa sådana strukturer i samband med olika skogsbruksåtgärder är stort. En ökad andel av skogarna behöver även brukas med anpassade eller varierade skogsbruksformer, exempelvis hyggesfritt brukande. Ett visst ökat intresse för anpassade eller alternativa skogsbruksmetoder kan märkas hos ett fåtal skogsägare, men tillämpning i någon större omfattning kan inte ses i skogen. En positiv sak är de tecken på ökad lövandel som kan ses i vissa föryngringar och som kan leda till mer variation i framtidens skogar om lövet får växa upp till äldre träd. Det är dock till mycket stor del björk som syns utgöra denna lövandel, betydande inslag av andra lövträdsdrag är ovanligt i ungsbogen.

Skogsbruket fokuserar fortfarande på miljöhänsyn vid föryngringsavverkning. Samtidigt har hänsyn vid andra skogliga åtgärder mycket stor betydelse för framtida skogars möjlighet att klara de biologiska behoven. Bedömningen är att såväl miljöhänsynen som uppföljningen behöver utvecklas, förbättras och tillämpas vid alla skogsbruksåtgärder. Särskilt viktigt är att utveckla och öka hänsynen i föryngringsfasen och vid röjning och gallring. Uppföljningar behöver breddas till att omfatta olika skogsbruksåtgärder. Målbilder för alla skogsbruksåtgärder behöver tas fram.

Skogsstyrelsens roll har ett stort fokus på tillsyn enligt lagstiftning. Som en följd av detta blir ansvaret större hos andra aktörer inom skogsbruket att nå upp till en högre och nödvändig nivå med miljöhänsyn.

⁹³<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/2716> och <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/2715>

⁹⁴<http://shop.skogsstyrelsen.se/sv/publikationer/rapporter/landskapsansats-for-bevarande-av-skoglig-biologisk-mangfald-en-u.html>

⁹⁵<http://shop.skogsstyrelsen.se/sv/publikationer/rapporter/analys-av-miljoforhallanden-ska-15.html>

⁹⁶<https://www.artdatabanken.se/publikationer/bestall-publikationer/tillstand-och-trender-for-arter-och-deras-livsmiljoer-rodlistade-arter-i-sverige-2015/>

⁹⁷<https://taxwebb.slu.se>

15 Ett rikt odlingslandskap – Hallands län

15.1 Sammanfattning för Ett rikt odlingslandskap – Länsstyrelsen i Halland

Länsstyrelsen i Halland utvecklar fortlöpande livsmedelsstrategin och livsmedelsförsörjning i länet. Skydd av åkermark är en viktig del för miljömålet liksom att gynna pollinatörer i odlingslandskapet och ett aktivt arbete med bevarande och utveckling av länets kulturmiljöer. Länsstyrelsen i Halland prioriterar högt rådgivningar inom odlingslandskapet främst inom gräsmarksmiljöer och livsmedelsproduktion. Arbetet med invasiva arter har fått ökat fokus.

15.2 Utveckling i miljön och målbedömning – Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljökvalitetsmålet till 2020? NEJ

15.3 Åtgärdsarbete för Ett rikt odlingslandskap – Hallands län

15.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

15.3.2 Ekosystemtjänster

- Länsstyrelsen i Hallands län fortsätter arbetet med livsmedelsstrategin och har under senaste året fokuserat på livsmedelsförsörjning. Projektet Gröna möten pågår som ska bidra med kunskapsbaserade evenemang och vara en oberoende mötesplats för de gröna näringarna för att sprida forskning och innovation samt stärka statusen för närproducerad mat⁹⁸. Finansiering görs via europeiska utvecklingsfonden.
- Länsstyrelsen i Hallands län har arrangerat en träff i samverkan med Ekologiska lantbrukarna och Svenska vallföreningen i syfte att öka intresset och kunskapen om jordhälsa och dess betydelse, dels för biologisk mångfald, dels för en hög och uthållig avkastning⁹⁹.
- Länsstyrelsen i Hallands län utför med nationell finansiering en satsning för pollinerare i form av rådgivning och åtgärder för att skapa blomrika miljöer och boplatser för pollinatörer i odlingslandskapet. Förväntad effekt är ökad artmångfald av pollinerande insekter. Det finns en negativ trend som försämrar livsbetingelserna för pollinatörer genom ett intensivt brukande av åkermarken då man brukar större del av de gräsbevuxna kantzonerna längs åkrarna¹⁰⁰.

15.3.3 Bevarade natur- och kulturmiljövärden

- Länsstyrelsen i Hallands län gör i kulturresevatnen satsningar på restaurering och rekonstruktion av äldre odlingslandskap. Styrmedel är kulturmiljölagen och de nationella kulturmiljömålen och förväntade effekter är bevarande och utveckling av kulturmiljöer. Genom ett aktivt arbete med nationella kulturmiljömål kan även människors delaktighet, förståelse och ansvarstagande för kulturmiljöer och det gröna kulturarvet öka¹⁰¹.

15.3.4 Kultur- och bebyggelsemiljöer

- Årligen lämnar Länsstyrelsen i Halland bidrag från Riksantikvarieämbetet till byggnadsvård av kulturhistoriskt värdefulla byggnader, varav ett flertal är lokaliserade i odlingslandskapet.

⁹⁸ Kristin Ovik, lantbruksdirektör, Länsstyrelsen i Halland

⁹⁹ Barbro Kindt, landsbygdsenheten, Länsstyrelsen i Halland

¹⁰⁰ Jeanette Erlandsson, naturvårdsenheten, Länsstyrelsen i Halland

¹⁰¹ Maja Jannerling, antikvarie, Länsstyrelsen i Halland

Genom statliga kulturmiljöanslaget görs årligen en rad åtgärder i kulturresevatnen, exempelvis inom byggnadsvård och upprätthållning av äldre brukningsmetoder och växtsorter¹⁰².

- Inom Länsstyrelsen i Halland sker samverkan mellan kulturmiljö och naturvård gällande det biologiska kulturarvet samt skötsel av fornlämningsmiljöer, vilka ofta är belägna inom odlingslandskapet. Detta gynnar både kulturmiljövärden och biologisk mångfald¹⁰³.

15.3.5 Åtgärder på kommunal nivå

15.3.6 Variationsrikt odlingslandskap

- Varbergs kommun har under året haft ett projekt för att kartlägga tätortsnära ängsmiljöer, ta fram skötselplaner och göra restaureringsinsatser. Resultatet har varit bra och bidragit till att flera marker har blivit restaurerade. Projektet kommer att ligga till grund för prioritering av skötsel och framtagandet av en grönstråksanalys och finansieras med LONA-medel och kommunala naturvårdsmedel. Aktörer är Varbergs kommun, Hallands botaniska förening och Naturskyddsföreningen¹⁰⁴.
- Falkenbergs kommun har utifrån en tidigare kartläggning och sammanställning av värdefulla ängsmarker och sandmiljöer genomfört uppsökande verksamhet till markägare för att få till praktiska åtgärder som gynnar pollinatörer inom dessa marker¹⁰⁵.
- Falkenbergs kommun profilerar sig som en kommun med en närproducerad och ekologisk hållbar livsmedelsproduktion. Kommunen har årligen matdagar och arbetar med ett projekt som kallas *Producenten – Matens hjältar*¹⁰⁶.

15.3.7 Främmande arter och genotyper

- Kommunerna i Halland har under året inom ramen för LONA-projektet arbetat fram en strategi för invasiva främmande arter i Hallands län. Syftet är att få ett kunskapsunderlag för kommunernas fortsatta arbete för begränsningen av invasiva arter.

15.4 Tillstånd och målbedömning för Ett rikt odlingslandskap – Hallands län

Målet bedöms inte nås till 2020 med befintliga och beslutade styrmedel. Det är svårt att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön. Många lantbrukare är miljöintresserade och sköter jordbruksmarken på ett sätt som gynnar natur- och kulturmiljövärden, men fortsatt arbete och fler omfattande stödpaket krävs för att trenden på sikt ska bli positiv.

15.4.1 Ekosystemtjänster

Den pågående pandemin under 2020 har visat i vilken grad den marknadsstyrda livsmedelsproduktionen är beroende av arbetskraft från andra länder till jordbruks-, trädgårds- och skogsnäringen. Livsmedelskedjornas specialisering blev tydlig när restaurangnäringen minskade sin verksamhet vilket resulterade i minskad avsättning för livsmedelsprodukter. Det är av högsta prioritet att uppnå en regional hållbar livsmedelsförsörjning, vilket är avgörande för att uppnå miljömålet. Utmaningen kring detta är en miljöanpassad och konkurrenskraftig livsmedelsproduktion samt att god basservice och företagsutveckling även ges på landsbygden¹⁰⁷.

¹⁰² Maja Jannerling, antikvarie, Länsstyrelsen i Halland

¹⁰³ Maja Jannerling, antikvarie, Länsstyrelsen i Halland

¹⁰⁴ Rasmus Kaspersson, Varbergs kommun

¹⁰⁵ Linda Corneliusson, ekologisk hållbarhet, Falkenbergs kommun

¹⁰⁶ <https://luh.se/projekt/producenten-matens-hjaltar/>

¹⁰⁷ Kristin Ovik, lantbrukdirektör, Länsstyrelsen i Halland

En annan viktig faktor för ekosystemtjänster är ekologisk produktion med fortsatt fler lantbruksföretag som ställer om¹⁰⁸. Det är framförallt bland nyodlare inom frukt och grönsaker som intresset ökar medan det däremot går trögare inom spannmålsodlingen¹⁰⁹.

Det finns ett stort intresse för restaureringar av betesmarker och slätterängar. I samarbete med Skogsstyrelsen har en utökad marknadsföring av stödet gjorts. Medvetenheten om preventiva lösningar av eventuella framtida foderbrister på grund av klimatrelaterade konsekvenser har ökat. Rådgivningar utförs i högre utsträckning än tidigare där man tillämpar grönstrukturperspektivet och potentialen i utökade betesarealer. Det finns en fortsatt medvetenhet och intresse för reservmark och stora betesfällor med betad skog. Länsstyrelsen ser att det finns en stor miljönytta och resurskraft i samarbeten inom de olika projekten kopplat till framförallt biologisk mångfald i odlingslandskapet¹¹⁰. För att hålla naturbetesmarkerna inom skyddade områden i god hävd har dock brist på personal och medel varit bekymmersamt¹¹¹.

Arealen ängs- och betesmark som kräver särskild skötsel har i Halland de senaste åren legat på ungefär samma nivå medan den totala arealen åkermark fortsatt har en nedåtgående trend¹¹². Det finns en tendens till ökad uppmärksamhet kring jordbruksmarkens värde vid exploatering av mark. I den kommunala planeringen arbetar man i allt högre grad med förtätning snarare än att ta jordbruksmark i anspråk¹¹³. Det finns ett stort behov av en samordnad nationell strategi för hur jordbruksmarken ska värderas och skyddas. Ett beräkningsverktyg bör påskyndas för värdering av jordbruksmark¹¹⁴. Det behövs även tuffare regleringar för att hejda exploateringen.

15.5 Variationsrikt odlingslandskap

Grunden för variation är lönsamhet i att bedriva lantbruk i mellan- och skogsbygd. Verksamheten är i hög grad beroende av en god service för att människor ska kunna bo kvar. En positiv aspekt är Hallands nya livsmedelsprogram som är produkten av ett samarbete mellan Region Halland, Länsstyrelsen och livsmedelsindustrin. Syftet är att gynna turism, lokal konsumtion och ett varierat matlandskap¹¹⁵.

I slättbygden behövs ekonomiska styrmedel för skötsel som gynnar variationsrika landskap. Ekologiska fokusarealer som gynnar den biologiska mångfalden i slättlandskapet har under det senaste året ökat. Antalet jordbruksföretag som ansökt om jordbrukarstöd fortsätter att minska. Det är framförallt små enheter som läggs ned och större gårdar som tar över och sköter markerna. Kvinnor inom jordbruket är underrepresenterade men bland dem som är under 40 år är könsfördelningen mindre skev. Inom kursdeltagandet för exempelvis slätter och humleodling är det oftast flest kvinnor medan kursdeltagarna inom ekologisk odling oftast enbart är män¹¹⁶. Det finns en stor osäkerhet kring kommande stödsystem och vid Landsbygdsprogrammets övergångsfas finns inte mycket medel kvar till kurser och rådgivningar¹¹⁷.

¹⁰⁸ Land-use intensity and the effects of organic farming on biodiversity: a hierarchical meta-analysis

¹⁰⁹ Barbro Kindt, landsbygdsenheten, Länsstyrelsen i Halland

¹¹⁰ Susanne Åhrén, rådgivare landsbygdsprogrammet, Länsstyrelsen i Halland

¹¹¹ Carina Lundqvist, vård och förvaltning, Länsstyrelsen i Halland

¹¹² Jordbruksverkets statistikdatabas

¹¹³ Hanna Roxhage, planarkitekt, Länsstyrelsen i Halland

¹¹⁴ Kristin Ovik, lantbruksdirektör, Länsstyrelsen i Halland

¹¹⁵ Livsmedelsprogram för Halland, Region Halland

¹¹⁶ Barbro Kindt, landsbygdsenheten, Länsstyrelsen i Halland

¹¹⁷ Susanne Åhrén, Landsbygdsenheten, Länsstyrelsen i Halland

15.5.1 Kultur- och bebyggelsemiljöer

Det har skett en generell minskning av skötsel av landskapselementen till följd av indragna jordbrukarstöd. Länsstyrelsen verkar för en god skötsel av kulturmiljövärden i odlingslandskapet genom beslut och yttranden inom den fysiska planeringen på kommunal nivå¹¹⁸.

¹¹⁸ Jenny Nord, antikvarie, Länsstyrelsen i Halland

16 God bebyggd miljö - Hallands län

16.1 Sammanfattning för God bebyggd miljö – Hallands län

God bebyggd miljö är ett komplext och innehållsrikt mål. En förutsättning för att nå målet är en god, långsiktig och hållbar samhällsplanering. Delar av målet har alltid varit ledstjärna i samhällsplaneringen. Utmaningen är att göra bra avvägningar så att värdena i den byggda miljön bevaras och utvecklas. För att nå målet behövs bland annat ökade insatser för god arkitektur och skydd av kulturarv. Tyvärr kommer den långsiktiga planeringen ibland i konflikt med mer kortsiktiga önskemål.

16.2 Utveckling i miljön och målbedömning – Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljökvalitetsmålet till 2020? NEJ

16.3 Åtgärdsarbete för God bebyggd miljö – Hallands län

16.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Under 2020 har Länsstyrelsen i Hallands län lämnat ett samrådsyttrande över Kungsbacka kommuns översiktsplan samt ett granskningsyttrande över fördjupade översiktsplan för Veddige. Länsstyrelsen har även tagit fram sammanfattande redogörelser till Laholms och Varbergs kommun inför aktualitetsprövningen av översiktsplanerna.
- Region Halland har påbörjat arbetet med att ta fram en Strukturbild för Halland som ska redogöra för förutsättningar som infrastruktur, trafik, arbetsmarknad, bostadsmarknad och demografi. Strukturbild Halland ska utgöra underlaget till en framtida Regional fysisk plan.
- Länsstyrelsen i Halland arbetar med framtagande av en regional vattenförsörjningsplan. Planen ska bidra till att förebyggande insatser sker redan på planeringsstadiet.
- Länsstyrelsen i Hallands län stöttar kommunerna i arbetet med att ta fram kulturmiljöprogram. I länet bedrivs fortsatt ett långsiktigt och strategiskt arbete med kunskapsuppbyggnad i syfte att kulturmiljövärden ska bevaras, användas och utvecklas. Genom den relativt goda tillgången till kunskapsunderlag finns bra förutsättningar för att uppnå en hållbar bebyggelsestruktur vad gäller kulturmiljö. Plan- och bygglagen tydliggör översiktsplaneringens viktiga roll i förhållande till miljömålen, samt tydliggör behovet av att arbeta in underlag avseende kulturmiljövärden.
- Under 2020 har Länsstyrelsen i Hallands län beslutat om statliga bidrag på runt nio miljoner kronor till åtgärder för kulturmiljön, exempelvis byggnadsvård, vård av landskap och fornlämningar samt åtgärder för tillgängliggörande av kulturmiljön. Åtgärderna bidrar till att värdefulla kulturmiljöer bevaras, används och utvecklas.
- Region Halland arbetar med en kustnära vandringsled genom länet och Länsstyrelsen i Hallands län har i samverkan med regionen tagit fram ett kunskapsunderlag i syfte att lyfta kulturmiljövärden i kustlandskapet. Projektet har hittills finansierats av Region Halland och av det statliga kulturmiljöanslaget.

16.3.2 Åtgärder på kommunal nivå

- Hittills under 2020 (1 jan- 31 aug) har 10 detaljplaner antagits i Hallands län vilket är färre än 2019 då 23 detaljplaner antogs samma period. En anledning kan vara den pågående pandemin men det kan också bero på att flera av de halländska kommunerna arbetar med strategiska frågor och att detaljplanerna blir alltmer komplexa.

- Kungsbacka kommun har tagit fram ett nytt förslag till en kommuntäckande översiktsplan som varit på samråd under 2020. Halmstad kommun arbetar med att ta fram en ny kommuntäckande översiktsplan samt fördjupade översiktsplaner för Halmstad centrum och norra kusten. Varbergs kommun har antagit två fördjupade översiktsplaner under 2020. Falkenbergs kommun har påbörjat arbetet med att ta fram en fördjupad översiktsplan för Falkenberg stad. Laholms kommun håller på att ta fram en fördjupad översiktsplan för kusten. Kommunerna arbetar med att ta fram digitala översiktsplaner vilket går i linje med målet om en digital samhällsbyggnadsprocess.
- Då klimatförändringen i allt högre grad påverkar kommunernas samhällsplanering är det viktigt att kommunerna arbetar fram tydliga riktlinjer för hur de i översiktsplaner och detaljplaner hanterar konsekvenserna av dessa frågor. Kommunerna i Hallands län använder de underlag som har tagits fram om klimatanpassning men området är komplext.
- Både Falkenbergs kommun och Halmstads kommun har tagit fram nya kulturmiljöprogram för städerna, vilket bidrar till att säkerställa kulturvärden i den byggda miljön vid planering och bygglovshantering. Projekten har delvis finansierats av det statliga kulturmiljöanslaget.

16.4 Tillstånd och målbedömning för God bebyggd miljö – Hallands län

16.4.1 Hållbar samhällsplanering

Länsstyrelsen i Hallands län bedömer även i år att målet God bebyggd miljö inte nås till år 2020. Liksom förra året är trenden neutral och återspeglar att det både finns positiva och negativa utvecklingstrender inom målet. Anpassningen av samhället till ett förändrat klimat kommer att bli en stor fråga framöver.

Eftersom Halland är ett litet län har Länsstyrelsen goda möjligheter att hålla kontakt med kommunerna, diskutera och informera om hållbar samhällsplanering även om möjligheten till att träffas fysiskt har varit begränsat på grund av coronapandemin under 2020. Exempelvis har de ordinarie länsplanträffarna inte kunnat hållas medan samråd för översiktsplaner och detaljplaner till största delen har genomförts digitalt. De faktorer som påverkar kommunernas planering kan inte alltid styras lokalt och regionalt, utan troligen krävs även insatser på nationell nivå för att målet ska kunna nås.

Bostadsbyggandet i Hallands län har under de senaste tio till femton åren inte varit tillräcklig för att möta den stora befolkningsökningen. Det alltför låga bostadsbyggandet har därför genererat bostadsbrist i länet. 2019 byggdes något färre bostäder jämfört med 2018. Sett över tid är det ändå fler än vad som byggts per år de senaste tio åren. Enligt Länsstyrelsen i Hallands län är bostadsbyggandet inte tillräckligt utifrån befolkningsökningen i länet.¹¹⁹ Andelen nytilkomna bostäder som ligger inom 400 m från en hållplats för kollektivtrafik har de senaste åren varierat mellan 50 och 80 % medan andelen av länets befolkning som bor inom 400 m från en hållplats ligger ganska stadigt runt 80 %, vilket är strax under snittet för landet.¹²⁰

Flera av Hallands kommuner har befolkningstillväxt och bostadsbrist. Den stora efterfrågan på nya bostäder samt handels- och verksamhetsområden leder till exploatering av jordbruksmark. Detta eftersom flera av Hallands större orter omges av jordbruksmark. Enligt Länsstyrelsen i Hallands län planläggs det fortfarande en hel del på jordbruksmark även om kommunerna också arbetar mycket med förtätning. Men det finns en ökad medvetenhet hos kommunerna i Hallands län om vad som krävs för att kunna ta jordbruksmarken i anspråk. Det finns ett behov av en samordnad nationell strategi för hur jordbruksmarken ska värderas och skyddas.

¹¹⁹ Meddelande 2020:9 Bostadsmarknadsanalys Halland 2020, Länsstyrelsen i Hallands län

¹²⁰ <http://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/god-bebyggd-miljo/bostader-i-kollektivtrafiknara-lagen/>

Länsstyrelsen i Hallands län har uppmärksammat att några av kommunens centralorter, främst Halmstad, har stadskärnor med allt fler tomma handelslokaler. Denna utveckling har ökat ytterligare under 2020 med anledning av den pågående pandemin. En annan anledning till denna utveckling är den ökade e-handeln och utbyggnad av externhandel. I Varbergs kommun har man däremot under många år satsat på en levande stadskärna och sagt nej till externetableringar.

16.4.2 Kulturvärden i bebyggd miljö

Trots att det finns ändamålsenliga styrmedel i form av lagstiftning för att bevara, använda och utveckla kulturmiljön, visar miljömålsuppföljningen och Länsstyrelsens erfarenheter att tillgängliga styrmedel inte tillämpas på avsett vis i Halland. Skydd av kulturmiljövärden enligt plan- och bygglagen i detaljplan och områdesbestämmelser används i en mycket låg omfattning i länet, också jämfört med andra län. Kulturmiljövärden betraktas endast i begränsad omfattning som en resurs utifrån ekonomiska, sociala och ekologiska aspekter, vilket försvårar en hållbar användning och utveckling. Värdefulla kultur- och bebyggelsemiljöer knutna till ett landskapsperspektiv behandlas inte alltid på ett ändamålsenligt sätt i planeringen och i avvägningen gentemot andra intressen. En viktig faktor i arbetet med att nå miljömålet är att öka den antikvariska kompetensen hos kommunerna i Halland. Antikvarisk kompetens finns idag endast i Kungsbacka kommun¹²¹, vilket delvis återspeglas i andelen skyddad bebyggelse i kommunen.

16.4.3 Hälsa och säkerhet

I Sverige har hundratusentals bostäder fortfarande för höga radonhalter. Radon är en gas som finns naturligt i luften, marken och vattnet. Det är när radonhalterna i ett hus eller på en arbetsplats är höga som det kan vara skadligt för hälsan. Man räknar med att radon orsakar omkring 500 cancerfall varje år. Just nu finns möjlighet att söka bidrag för radonsanering i småhus. Vad vi vet upphör stödet vid årsskiftet.

¹²¹ <https://www.kungsbacka.se/Bygga-bo-och-miljo/bygga-nytt-andra-eller-riva/Kulturhistoriska-byggnader/>

17 Ett rikt växt- och djurliv – Hallands län

17.1 Sammanfattning för Ett rikt växt- och djurliv – Hallands län

Förlusten av biologisk mångfald fortsätter. Mycket av det arbete som görs för att komma närmre måluppfyllelsen för detta mål sker som ett löpande, långsiktigt naturvårdsarbete inom ramen för länsstyrelsens verksamhet och är i hög grad kopplat till flera andra miljömål. Arbetet med invasiva arter har växlats upp gentemot tidigare år även om det fortfarande är i ett uppstartsskede. Spridning av kunskap och information är fortsatt viktigt för att skapa förståelse för åtgärdsarbetet.

17.2 Utveckling i miljön och målbedömning – Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEGATIV
- Nås miljökvalitetsmålet till 2020? NEJ

17.3 Åtgärdsarbete för Ett rikt växt- och djurliv – Hallands län

17.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

På regional nivå sker långsiktigt arbete med exempelvis skydd och skötsel av skyddade områden, genomförande av åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP), kalkning, restaurering av vattendrag, dispensprövning och tillsyn vilket skapar förutsättningar för att på sikt nå målet.

Länsstyrelsen i Hallands län driver och har bedrivit flera restaureringsprojekt under de senaste tio åren där medel för restaurering och skötsel erhållits från EU:s LIFE-fonder. Exempel på miljöer som berörts är kustnära sandmarker, hedmiljöer, och betesmarker. Att involvera externa aktörer som kommuner, markägare och samhällsföreningar och sprida kunskap om naturvärden och värdefulla strukturer är en viktig del i arbetet.

Länsstyrelsen i Hallands län har sedan förra rapporteringen bildat 6 nya reservat, ombildat ett reservat med nya föreskrifter samt bildat ett nytt fågelskyddsområde. Utöver detta har ett kommunalt reservat bildats.

Länsstyrelsen i Hallands län har tillsammans med Skogsstyrelsen beslutat om en ny regional strategi för skydd av skog¹²². Denna ersätter den förra från 2006. Här anges bland annat hur vi arbetar strategiskt för att skogliga värdekärnor, arealmässigt och populationsgenetiskt, kan länkas samman genom områdesskydd så att populationer av skyddsvärda arter blir livskraftigare på lång sikt. Samverkan har skett med framtagandet av den regionala planen för Grön infrastruktur¹²³. En strategi för skydd av kustområden¹²⁴ samt en strategi för skydd av marina områden¹²⁵ i länet har också fastställts, den senare är gemensam för Länsstyrelserna i Skåne, Halland och Västra Götaland. Dessa strategier innebär bra komplement till de sedan tidigare befintliga strategierna för skydd av sötvattensmiljöer¹²⁶ och myrområden¹²⁷.

¹²² Länsstyrelsen i Hallands län. 2020. Beslut om strategi för formellt skydd av skog. Dnr 511-5424-19

¹²³ Länsstyrelsen i Hallands län. 2018. Grön infrastruktur - Regional handlingsplan för Hallands län, version 1

¹²⁴ Länsstyrelsen i Hallands län. 2019. Strategi för bevarande av kustområden med höga naturvärden i Hallands län. Meddelande 2019:20

¹²⁵ Länsstyrelsen i Västra Götalands län. 2020. Strategi för skydd och förvaltning av marina miljöer och arter i Västerhavet. Meddelande 2020:14

¹²⁶ Länsstyrelsen i Hallands län. 2016. Strategi för skydd av sötvattensmiljöer. Meddelande 2016:3

¹²⁷ Naturvårdsverket. 2007. Myrskyddsplan för Sverige, Objekt i Hallands län. Särtryck ur Myrskyddsplan för Sverige, delrapport: Objekt i Götaland. Rapport 5670

Under 2020–2022 har regeringen gjort en satsning för att gynna pollinatörer och flera myndigheter berörs av detta uppdrag. För länsstyrelserna handlar det bl.a. om att ge information och rådgivning till privatpersoner och andra aktörer samt att arbeta med åtgärder i landskapet i stort. Öronmärkta medel för finansiering av åtgärder för pollinatörer finns även inom LONA-bidrag där kommunerna kan söka projekt på temat pollinering samt för att utföra åtgärder i av Naturvårdsverket utpekade särskilt intressanta områden.

I Halland har ett område kring Veinge socken, som hyser en rik fauna av insekter, pekats ut som extra viktigt för många hotade vilda pollinatörer. Länsstyrelsen i Halland har arbetat med att öka blomrikedomen och därmed nektarresurserna i landskapet samt att restaurera och nyskapa bra boplatser, både i och utanför skyddade områden. För de mest trängda arterna finns åtgärdsprogram där vi jobbat med insatser för bland annat havsmurarbi, batavsandbi och guldsandbi.

För att återskapa igenväxande hedar genomför Länsstyrelsen i Hallands län på flera platser i länet ljungbränning på vårarna samt regelbundna röjningar. Även kustnära sandmarker har restaurerats i stor omfattning i Halland både genom uppdrag från Länsstyrelsen och från kommuner. Dessa åtgärder har bidragit till att gynna pollinerande insekter.

Länsstyrelsen i Hallands län har under 2020 tillsatt en tjänst för samordning av bekämpningsåtgärder gällande invasiva främmande arter. Direkta åtgärder vidtas av Länsstyrelsen i större utsträckning i skyddade områden samt inom enskilda projekt eller inom arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter. Åtgärdena handlar huvudsakligen om bekämpning av invasiva arter genom bortgrävning eller röjning av bland annat skunkkalla, vresrosor, lupiner och parkslide. En inventering av arten sjögull i Bolmen och Lagan har gjorts och i Bolmen har även bekämpningsåtgärder vidtagits för ett av de två funna bestånden.

I början av året skickade Länsstyrelsen i Hallands län ut informationsbrev för att kartlägga förekomsten av gudaträd i länet. Detta arbete kommer att fortlöpa under kommande år. Länsstyrelsen arbetar även med informationsspridning genom hemsida och i media, samt i kontakter med privatpersoner och föreningar.

17.4 Tillstånd och målbedömning för Ett rikt växt- och djurliv – Hallands län

Målet bedöms inte som möjligt att nå med idag beslutade eller planerade styrmedel. Många aktiviteter som motverkar miljö kvalitetsmålet fortgår i samhället och det går att se en negativ utveckling i miljö tillståndet. Bidragande orsaker till utvecklingen är ett skogsbruk och jordbruk som inte är miljömässigt hållbart än, överfiske och skadliga fiskemetoder i haven samt exploatering, framförallt längs kusterna. En svårighet i genomförandet av åtgärder med riktade styrmedel är att det ofta är svårt att få tid till att inom ordinarie verksamhet både söka medel och att omsätta medel i konkreta åtgärder i ett ettårsperspektiv. En viktig del i arbetet med bevarande av biologisk mångfald är bildande och förvaltning av naturreservat och andra skyddade områden.

17.4.1 Grön infrastruktur, ekosystemtjänster och resiliens

Det krävs en generell kunskapsökning om sambandet mellan biologisk mångfald och ekosystemtjänster samt kunskap om viktiga strukturer och funktioner i landskapet som möjliggör arters spridning och förflyttning. För att uppnå ett hållbart nyttjande är det centralt att skapa förståelse för att biologisk mångfald och fungerande ekosystemtjänster är förutsättningen för människans försörjning.

17.4.2 Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation

De naturtyper som hyser många av länets hotade arter har små och fragmenterade utbredningar i länet. Detta medför små populationer och en otillräcklig spridning mellan populationer vilket leder till ökad utdöenderisk och minskad genetisk variation.

Arbetet med strategier inom områdesskydd och handlingsplaner för grön infrastruktur kan bidra till att utveckla landskapsperspektivet vid planering och aktivt arbeta med sammanlänkning och utveckling av viktiga övergångsmiljöer mellan land och vatten, brynmiljöer och andra miljöer som involverar olika aktörer i landskapet.

Antalet bildade reservat har minskat de senaste två åren som en direkt följd av nedskärningarna i budgeten mellan 2018 och 2019. Länsstyrelsen i Halland har under både 2019 och 2020 haft jämförelsevis låga medelstillsdelningar för markersättning i samband med reservatsbildning, cirka 10 miljoner kronor per år, vilket förbrukats. Detta har fått till följd att flera markägare, som vi är överens med i sak, får stå på kö för att invänta att formell överenskommelse kan slutas och utbetalning ske för deras respektive fastigheter. För många av dem inleddes förhandling under slutet av föregående mandatperiod då medelstillsdelningen var avsevärt högre för ersättning till markägare i samband med naturreservatsbildning.

17.4.3 Främmande arter och genotyper

Av de 66 arter som omfattas av EU-förordningen om invasiva främmande arter har 12 arter etablerat sig i landet och åtta har hittats sporadiskt i svensk natur. Vi ser dock att situationen har förvärrats de senaste åren genom etablering av nya arter samt en fortsatt spridning av redan etablerade invasiva främmande arter. Några av de mest problematiska invasiva främmande arterna i Sverige omfattas inte av några regler och därför har markägare ingen skyldighet att bekämpa dessa. Eftersom de utgör ett allvarligt hot mot den biologiska mångfalden rekommenderar vi dock markägare att vidta åtgärder för att hjälpa till att begränsa spridningen. Bristen på lagstiftning och riktlinjer för hantering av dessa arter försvårar dock arbetet och möjligheten att samordna bekämpningsinsatser.

17.4.4 Ekosystemtjänster och resiliens

Biologisk mångfald behövs för att naturen ska kunna ge oss ekosystemtjänster. Dessutom utgör biologisk mångfald en slags försäkring för framtida nyttor som vi ännu inte har kunskap om eller inte har behov av idag. Idag pågår en förlust av biologisk mångfald i länet, landet och globalt. Ett exempel på en hotad naturtyp är ljungheden, som bara för ett par hundra år sedan dominerade stora delar av det halländska landskapet, men där endast en bråkdel återstår idag. Ljungheden är en mycket viktig biotop för ett stort antal pollinerande insekter. Många av hedens växter och djur för idag en mycket tynande tillvaro eller har till och med försvunnit från Sverige.